

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MANJA ŠARBEK

Mentor: redni prof. dr. Ivan Bernik
Somentorica: doc. dr. Valentina Hlebec

**RAZLIKE MED SPOLOMA V DOŽIVLJANJU SPOLNOSTI
IN SPOLNEM DELOVANJU**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

Kazalo

1	Uvod.....	2
2	Spol.....	3
2.1	Razlaga spolnih razlik.....	3
2.2	Spol in spolnost.....	5
2.3	Norme.....	7
2.3.1	Norme na področju spolnosti.....	7
2.3.2	Učenje norm	9
2.4	Dejavniki socializacije na področju spolnosti.....	10
2.4.1	Starši.....	10
2.4.2	Vrstniki.....	11
2.4.3	Mediji.....	12
2.4.4	Šola.....	12
2.5	Vpliv dejavnikov socializacije na razlike med spoloma pri doživljanju spolnosti.....	13
2.6	Sklep.....	14
3	Spol in spolno vedenje.....	15
3.1	Normativne orientacije, ki vplivajo na spolne aktivnosti.....	15
3.2	Spremembe v spolnosti adolescentov	17
3.3	Prvi spolni odnos.....	19
3.4	Iniciativa pri spolni aktivnosti.....	20
3.5	Spol in spolne prakse.....	21
3.6	Število partnerjev	23
3.7	Zvestoba.....	24
3.8	Pogostost spolnih odnosov.....	24
3.9	Odnos do spolnosti.....	25
3.10	Sklep.....	26
4	Analiza povezanosti družbenih norm slovenske mladine na področju spolnosti.....	27
4.1	Hipoteze.....	27
4.2	Problem in cilj analize.....	29
4.3	Opis vzorca.....	29
4.4	Opis statistične metode.....	30
4.5	Predstavitev in interpretacija rezultatov.....	31

4. 5. 1	Prva hipoteza: Povezanost spola z dvojnimi moralnimi standardi.....	31
4. 5. 2	Druga hipoteza: Povezanost spola z motivom za spolno aktivnost.....	36
4. 5. 3	Tretja hipoteza: Povezanost spola s pobudo spolne aktivnosti, zavrnitvijo in spolno izkušnostjo.....	40
5	Zaključek.....	45
6	Literatura.....	48
7	Priloge.....	50
A	Priloga prve hipoteze.....	50
B	Priloga prve hipoteze.....	51
C	Priloga druge hipoteze.....	55
D	Priloga druge hipoteze.....	56
E	Priloga tretje hipoteze.....	57
F	Priloga tretje hipoteze.....	59

1 Uvod

V diplomski nalogi bom obravnavala razlike med spoloma v dojetju spolnosti. Že iz lastnih izkušenj vemo, da moški in ženske oziroma fantje in dekleta spolnost dojemajo na različni način in se v intimnih odnosih tudi različno vedejo. Zato me bo zanimalo, ali slovenska dekleta in fantje sprejemajo kulturne norme, ki veljajo za posamezen spol in če jih ali se v skladu z njimi tako tudi vedejo.

Zakaj raziskovati ravno norme in pričakovanja na področju spolnosti, ki se nanašajo na posamezen spol? Na področju spolnosti so se zgodile velike spremembe glede pričakovanj in navad. Ženskam in dekletom se danes ni več potrebno boriti za spolno svobodo. Vendar pa kljub bolj liberalnemu odnosu do spolnosti še vedno obstajajo pravila, ki ne veljajo enako za oba spola. Še vedno obstajajo dvojni seksualni oziroma moralni standardi, kar pomeni, da je določeno vedenje pri nekem spolu sprejemljivo in ga celo spodbujamo, pri drugem pa sankcionirano. Zato me bo v diplomski nalogi zanimalo, v kolikšni meri so ti dvojni standardi še vedno zasidrani med našimi adolescenti in predvsem v kolikšni meri jih sami sprejemajo. Domnevam, da so družbeni vplivi na spolno obnašanje še vedno močnejši za dekleta kot za fante in da se večina deklet in fantov tudi vede po družbenih pričakovanjih.

In zakaj proučevati najstniško populacijo? Razlog za analizo najstniške populacije vidim v tem, da se odločujoče razlike med spoloma pričnejo kazati prav v dobi odraščanja. Prav tako teorije o adolescentnem razvoju postavljajo seksualnost na osrednje mesto pri prehodu iz otroštva v odraslost. Obenem pa mladostniki predstavljajo tisto družbeno kategorijo, kjer se najprej pokažejo tudi spremembe v spolnih praksah.

2 Spol

Spol je eden od osrednjih organizacijskih principov, okoli katerega se odvija naše družbeno življenje. Vsaka družba razlikuje ljudi na podlagi spola. Moški in ženska sta že od vedno v družbi različno obravnavana. Večina argumentov za razlike med spoloma izhaja iz biologije, nenazadnje se moški in ženske med seboj biološko razlikujemo, vendar pa na razlike med spoloma vplivajo tudi družbeni dejavniki.

Ko govorimo o spolu, mnogi uporabljajo razliko med **biološkim spolom** (ang. »sex«) in **družbenim spolom** (ang. »gender«) kot izhodišče svoje analize. Biološki spol se nanaša na različne biološke značilnosti, kot so na primer različna kromosomska, kemijska in anatomsko struktura, medtem ko se družbeni spol nanaša na pomen, ki se pripisujejo tem razlikam v kulturi. Za biološki spol sta prava izraza »moški« in »ženska«, za družbeni spol pa »moškost« in »ženskost«, zadnja dva sta lahko precej neodvisna od »biološkega spola« (Haralambos 1999: 589). Biološke razlike spola variirajo zelo malo, saj je zunanja podoba moškega in ženske zelo malo odvisna od tega, kje si, kdo si in kdaj živiš. Za družbeni kontekst spola pa je zelo pomembno, kje živimo, saj različnim ljudem moškost in ženskost pomeni različno, razlike med dvema kulturama pa so velikokrat večje kot razlike med spolom (Kimmel 2000: 3).

2.1 Razlaga spolnih razlik

Razloge za razlike med spoloma skušajo razložiti esencialisti ter družbeni konstruktivisti. Esencialistični pristop oziroma biološke razlage predpostavljajo, da so glavni razlog za razlike med spoloma biološke razlike, to pomeni, da biološke lastnosti določajo družbeni spol ter da biološke razlike vodijo do razlik v vedenju. Torej med biološkim in družbenim spolom esencialisti ne vidijo bistvene razlike, saj je drugi posledica prvega. Razlike med spoloma skuša pojasniti s pomočjo sociobiologije, evolucijske psihologije, raziskav genov, možganov in endokrinega sistema. »Esencializem vključuje prepričanje, da so določeni pojavi naravni, neizogibni, univerzalni in biološko determinirani« (DeLamater in Hyde 1998: 10).

Znanstveniki, ki zagovarjajo esencialističen pogled, razlike med spoloma razlagajo na podlagi hormonskih in možganskih razlik. Razlike med spoloma skušajo razložiti na osnovi biogramatike, ki je gensko pogojen program, ki vnaprej določa človeka, da se vede na določene načine. Te predispozicije niso isto kot nagoni, saj jih lahko znatno preoblikuje kultura, vendar ostajajo temeljni vplivi na človeško vedenje. Delno so podedovani od naših primatskih prednikov, delno pa so se razvili v času človeškega bivanja v lovskih in nabiralniških skupinah. V primerjavi s kulturno spremembo je genska sprememba počasna. To pomeni, da se moška in ženska biogramatika iz lovskega časa nadaljujeta v moderni industrijski družbi. Iz tega sledi, da bodo poizkusi, ukiniti spolne vloge in jih nadomestiti z uniseksualnimi, kakor koli zaželeno bi to že bilo »delovali proti naravi« (Haralambos 1999: 592).

Sociobiologi menijo, da se ljudje in druge vrste razvijajo in spreminjajo v procesu naravnega izbora. Sociobiologija delno temelji na evolucijski teoriji Charlesa Darwina. Posamezni pripadniki vrst se razlikujejo po svojih fizičnih značilnostih in s tega vidika tisti, ki so najbolj prilagojeni svojemu okolju, najbolj verjetno preživijo in se razmnožujejo (Haralambos 1999: 593). Sociobiologija in njena sorodna veda evolucijska psihologija večino razlik med spoloma razlagata kot posledico različne reprodukcijske strategije. Po Bussu evolucijska psihologija predvideva, da se spola med seboj razlikujeta na tistih področjih, na katerih sta se moški in ženska srečevala z raznimi vrstami prilagoditvenih problemov. »Tista področja« se nanašajo na reprodukcijo, ki je edina človeška funkcija, ki je odvisna od bioloških razlik med moškim in žensko (Buss v Schwartz in Rutter 1998). Ključna domneva teorije sociobiologov ter evolucijskih psihologov je, da ljudje prirojeno, genetsko sprožijo impulze za prenos genskega materiala preko uspešne reprodukcije (Schwartz in Rutter 1998: 10). Različne strategije, ki se jih moški in ženske poslužujejo, da bi s tem povečali svoje možnosti za prenos genov na naslednjo generacijo vodijo do različnega vedenja moških in žensk. Iz različnih reprodukcijskih strategij pa izhajajo različni temperamenti in različne osebnosti moških in žensk (Kimmel 2000: 27).

Drugi pristop, ki prav tako poskuša razložiti razlike med spoloma, pa je družbeni konstruktivizem. Le ta za razliko od esencialističnega pristopa zagovarja osnovno tezo, da so razlike med spoloma družbeno in ne biološko ustvarjene. Družbeni konstruktivisti vidijo družbeni spol kot zunanji proces, saj je le ta v nenehni interakciji z okoljem (DeLamater in

Hyde 1998: 10). Družbeni konstruktivisti verjamejo, da vloge, ki izhajajo iz okolja, oblikujejo človeka od trenutka, ko vstopi na ta svet. Navade, vrednote in kulturna pričakovanja se prenesejo na posameznika preko učenja ter tako močno vplivajo na posameznika (Schwartz in Rutter 1998: 15). Razlike izhajajo iz različne socializacije, ki so jo deležni moški in ženske. Posledica te razlikovane socializacije je, da smo moški in ženske različni, ker smo tako naučeni, saj sta od trenutka, ko moški in ženska stopita na ta svet obravnavana različno, drugačni torej postanemo skozi proces socializacije (Kimmel 2000: 3).

2. 2 Spol in spolnost

Razlike po spolu v veliki meri zaznamujejo naše življenje, čeprav se v večini primerov tega niti ne zavedamo, ker so »vgrajene« v nas že od rojstva in se jih »naučimo« v procesu socializacije. Razlike med spoloma vplivajo na celotno družbeno dogajanje. Spol nam ponuja pestro paleto področij, ki jih lahko raziskujemo – eno od njih je tudi področje spolnosti. Spolnost je bila v zadnjem obdobju podvržena številnim spremembam, mene pa bodo v tej nalogi najbolj zanimale razlike med spoloma pri doživljanju in delovanju v spolnosti. V diplomski nalogi se bom zato osredotočila na razlike med spoloma, ki obstajajo na področju spolnosti, predvsem me bo zanimalo, kakšne norme veljajo za posamezen spol na področju spolnosti – torej ali obstajajo za fante in dekleta različne norme in v kolikšni meri jih sprejemajo ter kdo vpliva na oblikovanje teh norm. Ker me bodo zanimale predvsem norme na področju spolnosti, bom najprej definirala spolnost.

Spolnost je eno od področij, ki se izmika objektivnim oziroma enotnim definicijam. Če jo želimo razumeti, ni dovolj, da razumemo zgolj spolnost, temveč tudi odnose, ki so vezane nanjo. Danes celotno družbo vse bolj zanima področje spolnosti in njena pozicija v individualnem vsakdanjem življenju vsakega posameznika. Spolnost se pojavlja na različnih fizičnih lokacijah in socialnih kontekstih ter sestoji iz široke serije raznovrstnih aktivnosti, ki jih vsak posameznik dojema na svoj način.

Spolnost je pogosto definirana kot »naravni instinkt ali nagon«, ki je del biološkega razvoja vsakega posameznika in zahteva izpolnitev s spolno aktivnostjo (Marsh 1996:

310). Spolnost kot taka je namenjena reprodukciji, kjer gre zgolj za uporabo genitalij za ustvarjanje novega življenja, pri tem dejanju pa niso pomembne druge okoliščine (čustva, želje itd.) (Schwartz in Rutter 1998: 2). V ta sklop lahko uvrstimo tudi živalsko spolnost, vendar pa je človeška spolnost mnogo več. Giddens (2000) govori o »plastični seksualnosti«, ki je odrezana od svoje starodavne povezanosti z reprodukcijo, sorodstvom in generacijami. Po eni izmed klasičnih opredelitev gre pri spolnosti za »izražanje dejstva, da je človek spolno bitje« (Košiček 1986: 238). Nekateri s spolnostjo povezujejo eros in ga imajo za človeško obliko spolnosti. O njem govori sociolog Schelsky, in sicer je zanj eros »kulturna nadgradnja spolnih gonov« (Schelsky v Bovet 1977: 20). Bauman pa (1999) meni, da je spolnost poleg reprodukcije tudi užitek in partnerska zveza, kar pa ne pomeni nujno, da so te komponente med seboj povezane, lahko je samo užitek ali pa samo zveza.

Po Laumannu naj bi družbeno okolje, v katerem posamezniki živijo, bistveno vplivalo na njihovo spolno vedenje. Saj ravno družbeno okolje preko oblikovanja norm in vrednot, ki jih sprejememo preko socializacije, vpliva na naše dožemanje spolnosti in na njeno odzivanje. V poskusu, da bi razložil različne sfere spolnega vedenja, je razvil tri teorije (Laumann 1994: 4–24):

- Teorija scenarijev: temeljno vlogo igrajo družbeno-kulturni procesi, ki določajo vzorce primerne spolnega vedenja; nanaša se na strukturo dogodka; določa, kdo bo imel s kom spolne odnose, kje in kdaj naj bi jih imel, kaj naj bi počela in zakaj naj bi to počela.
- Teorija izbire: temeljna predpostavka je, da posamezniki delujejo strateško in racionalno pri doseganju svojih ciljev; na izbiro spolnega partnerja vplivajo vložene investicije oziroma pričakovane nagrade, ki naj bi sledile iz naše investicije.
- Teorija omrežja: seksualna diada ne obstaja v nekem vakuumu, ampak je postavljen znotraj večjega omrežja družbenih odnosov; njegov temeljni prispevek je v tem, da pokaže, kako družbene mreže, s katerimi so ljudje obdani, vplivajo na to, ali bosta dve osebi oblikovali spolno zvezo; pomemben je kontekst, v katerem posameznik sprejema odločitve; struktura mreže determinira, kje in kdaj se bo specifično obnašanje pojavilo, ne pa narave obnašanja kot take.

2.3 Norme

Kultura opredeljuje sprejete načine vedenja za pripadnike določene družbe. Te definicije pa se od družbe do družbe lahko močno razlikujejo. Vsaka kultura namreč vsebuje veliko število navodil, ki usmerjajo vedenje v določenih situacijah. Ta navodila imenujemo norme. Norme določajo, kaj je primerno in sprejemljivo vedenje v določenih situacijah (Haralambos 1999: 13). Norme nam narekujejo drugi posamezniki in institucije ter odločilno vplivajo na vedenje posameznika, saj le te posamezniku določajo, kako naj se v določenih situacijah vede. Tako se v mnogih družbah in kulturah od moških in žensk pričakuje različno vedenje, prav tako pa so razdeljene tudi dejavnosti, ki naj bi jih opravljali eni in drugi.

Posameznikovo družbeno življenje je torej podvrženo normam in pravilom družbe. Ker je tudi spolnost del družbenega življenja posameznika, ima vsaka družba izoblikovane tudi norme, ki veljajo na področju spolnosti. Najpogostejši normi sta tabu incesta (prepoved porok in spolnih odnosov med sorodniki) in dvojni standard, ki dovoljuje moškim več spolne svobode kot ženskam.

2.3.1 Norme na področju spolnosti

Seksualni dvojni standardi (Kimmel 2000) so sami po sebi produkt spolne neenakosti, seksizma – neenake distribucije moči v družbi. Spolna neenakost je ojačana s predpostavko, da so moški v primerjavi z ženskami bolj seksualni, da ženska v primerjavi z moškimi nima tako močne potrebe po spolnosti, če pa jo že ima, jo mora neprestano kontrolirati, da ne bi prišla na slab glas. Sociobiologi menijo, da so dvojni standardi pravila narave. Družbeni konstruktivisti pa pravijo, da moški z njimi ohranjajo lojalnost žensk, s katerim si zagotovijo očetovstvo.

Moški s seksualno izkušnjo še vedno pridobi na statusu, medtem ko ženska izgubi (Kimmel 2000: 222). Dvojni seksualni standardi prav tako vključujejo strožje kazni za žensko seksualno izražanje kot za moško. Danes se od ženske ne zahteva več, da bo do

poroke devica in ji je dovoljeno imeti spolne odnose pred poroko, vendar pa še vedno ni sprejemljivo, da ima ženska večje število spolnih partnerjev, saj bo še vedno lahko kaznovana z ne odobravanjem ali pa celo z družbeno izolacijo (Schwartz in Rutter 1998: 62).

Tradicionalne norme dvojnega standarda (Kammeyer in drugi 1997: 205):

- Moški imajo lahko spolne odnose že pred poroko, medtem ko ženskam to ni dovoljeno,
- moški imajo lahko spolne odnose tudi, če do partnerice ne čutijo ničesar, ženske pa samo, ko so zaljubljene in poročene,
- moški imajo lahko več spolnih partnerjev, ženske le enega,
- moški imajo lahko spolne odnose z ženskami iz nižjih socialnih statusov, medtem ko je ženska obravnavana negativno, če ima spolne odnose z moškim nižjega ranga in
- moški imajo lahko spolne odnose za rekreacijo ali za pridobivanje spolnih veščin, medtem ko ženske tega ne smejo.

Darling (Darling v Moore in Rosenthal 1993) je opravil pregled študij spolnega obnašanja adolescentov od leta 1900 do 1980. Raziskal je tri obdobja, v katerih so veljali različni seksualni standardi. Najzgodnejše obdobje, ki je trajalo od leta 1940 pa do zgodnjih 50-tih, je bilo obdobje »dvojnih standardov«. Spolna aktivnost je bila fantom dovoljena, dekletom pa seveda prepovedana. V naslednjih dvajsetih letih je bil seks pred poroko dovoljen mladim parom, ki so imeli ljubeče razmerje in ki je kasneje vodilo v poroko. V poznih 60-tih mnogim mladim, ki so bili spolno aktivni, zakon ni več pomemben. Spolna revolucija pa je prinesla bolj permisiven odnos do seksualnosti in osebno zadovoljstvo. Po besedah Hoffertha (Hofferth v Moore in Rosenthal 1993) naj bi prišlo do največjega porasta seksualne aktivnosti med najstniki, ki pa se je v osemdestih stabilizirala. Hoffer za to vedenje ponuja nekaj razlogov: ponovno oživitev verskih prepričanj oziroma vrednot, strah pred spolno prenosljivimi boleznimi, učinkovitost obveščanja o tveganju, ki so jim izpostavljeni mladi ob zgodnji spolni aktivnosti. Gerrard (Gerrard v Musek 1995) pa ugotavlja, da je za osemdeseta leta nasploh značilna porast občutij krivde v zvezi s

spolnostjo, zlasti pri ženskem delu mlajše generacije. K temu so najbrž prispevale tudi tradicionalne norme, ki so ohranile svoj pomen in veljavo.

2. 3. 2 Učenje norm

Vseh teh pravil, ki nam jih določa kultura, se naučimo v procesu socializacije. Socializacija je najsplošnejši in najbolj vseobsežen izraz za označevanje procesov, s katerimi se posameznik vdružablja. Osnovni namen socializacije je, da posameznika preko univerzalnih norm, vrednot in vzorcev obnašanja vključi v družbo. Je proces, v katerem posameznik osvaja kulturo (vrednote, norme, prepričanja ...) družbe, ki ji pripada. Je torej zapleten in celovit proces, v katerem se posameznik prek stikov z družbenim okoljem razvija, oblikuje in osvaja družbeno pomembne oblike obnašanja in doživljanja. Za proces socializacije je značilno, da lahko poteka le v interakciji z drugimi ljudmi. Njen drugi pomemben vidik pa je, da povezuje različne generacije. Socializacija poteka večinoma v otroštvu, vendar se nadaljuje vse življenje, ko se učimo obnašanja in stališč, ki jih ocenjujemo kot normalne in primerne. Sociologi razlikujejo dva tipa socializacije: primarno in sekundarno. Dejavniki socializacije so družina, šola, vrstniki, množični mediji in religija.

Družina je najverjetneje najpomembnejši dejavnik socializacije. Otroci se identificirajo s starši, jih posnemajo in ravnajo tako, kakor jim ukažejo starši. Rezultat je, da se otroci kmalu naučijo, kakšno je pravilno vedenje, ne da bi jim to povedali. Ker je družina prvi socializacijski dejavnik, je pogosto najpomembnejši v človeškem življenju. Dekleta in fantje se socializirajo na različne načine in pod vplivom teh se za dva različna spola oblikujejo različni vzorci obnašanja (Moore 1994: 9).

Takoj po rojstvu se učimo, da so samo nekatere oblike obnašanja primerne za ljudi, ki pripadajo istemu spolu kot mi. Če se prilagodimo tem spolnim vlogam, nas drugi vzpodbujajo in nagrajujejo. Za dekleta je primerno, da so bolj emocionalna, fizično šibka, manj ekstrovertirana in manj agresivna kot dečki (Moore 1994: 57).

Straši pričakujejo od deklet in fantov različno obnašanje; od dečkov, da so grobi in agresivni, od dekllic pa da so mirnejše in bolj nežne. Če se obnašajo drugače, jo imajo za »porednico«, dečka, ki ni grob, pa za mevžo. Deklice so opisane kot »luštne« in »srčkane«, medtem ko so dečki »barabini« in majhne nadloge (Moore 1994: 58). Tudi na področju spolnosti so fantje in dekleta deležni različne socializacije, ki nadalje vodi do različnega doživljanja spolnosti in seksualnega obnašanja.

2. 4 Dejavniki socializacije na področju spolnosti

2. 4. 1 Straši

Straši so primarni socializatorji svojih otrok in imajo močan vpliv na vrsto prepričanij ter na načine obnašanja. Za nekatere starše je golota doma sramotna, za druge je to nekaj čisto povsem normalnega. Za nekatere starše je seks izraz ljubezni, ki nudi zadovoljstvo, zopet za druge neprijetna aktivnost. Starši lahko na seksualno obnašanje svojih otrok vplivajo na različne načine. Sem spadajo odnosi, ki jih imajo starši do spolnega obnašanja adolescentov, njihovo zakonsko življenje, razveza, ponovna poroka, odnos staršev do nasprotnega spola, religioznost staršev in nenazadnje tudi izobrazba ter delovno okolje staršev.

V pogovorih s starši o spolnosti je velikokrat prisotna zadrega zaradi teme pogovora, prav tako pa se mladostniki pogosto srečujejo z nerazumevanjem staršev glede njihovih stališč do spolnosti oziroma glede njihove spolne aktivnosti. Še vedno veliko staršev misli, da njihovi otroci niso spolno aktivni. Število staršev, ki odobravajo spolno aktivnost svojih otrok, pa je relativno nizko, kar pa še posebej velja za njihove hčere. V študiji, ki sta jo opravila Darling in Hicks (Darling in Hicks v Moore in Rosenthal 1993) o komunikaciji staršev o spolnosti, sta ugotovila, da so tako fantje kot dekleta deležna predvsem svarilnih sporočil, manj pa pozitivnih, seveda pa je svarilnih sporočil pri dekletih še več kot pri fantih.

Moore in Rosenthal pa sta v svoji raziskavi ugotovili, da je pogovor med otroki in starši o spolnosti redek, vendar je večja verjetnost, da se bosta o spolnosti pogovarjali mati in hči,

kot pa na primer starši in sin. Kljub pomanjkljivi komunikaciji so fantje s strani staršev glede spolnosti deležni bolj liberalnega odnosa (Moore in Rosenthal 1993: 64).

Collis je v svoji raziskavi vprašal starše, ki imajo šestnajstletne otroke, naj ocenijo stopnjo spolne aktivnosti med šestnajstletniki in dobil odgovore, ki odražajo sedanje norme. Starši so bili pri ocenjevanju spolne aktivnosti zelo konzervativni. Z drugimi besedami, starši težko verjamejo, da so morda njihovi otroci že imeli spolni odnos, kljub temu, da so se zavedali, da je veliko vrstnikov njihovih otrok spolno aktivna (Collis v Moore in Rosenthal 1993: 64). Rezultati Moorove in Collisove raziskave kažejo na to, da starši vidijo tisto, kar želijo videti in ne dejanskega stanja (Moore in Rosenthal 1993: 65).

2. 4. 2 Vrstniki

Po Hofferthu in Hayesu (Hofferth in Hayes v Moore in Rosenthal 1993) vrstniki v primerjavi s starši postajajo vse bolj pomembni pri oblikovanju prepričanj najstnika in reguliranju njegovega obnašanja. Vpliv in pritisk vrstnikov je pogosto eden od najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na odločitve glede spolnosti (Moore in Rosenthal 1993: 66). Vpliv vrstnikov se lahko izraža na različne načine. Najstniki lahko pridobijo informacije o spolnosti od svojih vrstnikov, ki so podlaga za sprejemanje odločitev glede spolnosti. Te informacije pa seveda niso vedno čisto točne kot na primer: »Pri prvem spolnem odnosu ne moreš zanositi«. Posameznik lahko od svojih vrstnikov sprejme tudi odnos do spolnosti. To se lahko eksplicitno odraža v vedenju vrstnikov, ki ga lahko najstnik sprejme kot svoj način obnašanja (Moore in Rosenthal 1993: 67). Vrsta raziskav je pokazala, da so glavni vir informacij o spolnosti njihovi vrstniki, straši pa pri spolnem izobraževanju svojih otrok igrajo le manjšo vlogo (Moore in Rosenthal 1993: 67).

Raziskava, opravljena med najstniki (Moore in Rosenthal, 1993) starimi od 17 do 20 let, je pokazala, da se 69 % mladih, ki so spolno aktivni, glede kakršnihkoli vprašanj v zvezi z spolnostjo obrne na svoje vrstnike oziroma svoje prijatelje. Podobno se jih je 61 % strinjalo, da veliko večino informacij o spolnosti pridobijo od prijateljev. Tako se jih je 75 % vprašanih o kontracepciji pogovarjalo s svojimi prijatelji, 37 % se je o tem pomenilo s svojimi materami in 15 % s svojimi očeti.

Obnašanje posameznika in njegov odnos do spolnosti je bolj povezan s tem, kaj adolescent misli, da se med njegovimi vrstniki dogaja, kot pa kaj se v resnici dogaja. Med najstniki obstaja tudi jasno prepričanje, da so njihovi vrstniki bolj spolno aktivni, kot so v resnici. Takšno prepričanje je verjetno posledica tega, da je tem mladim ljudem pomembno biti sprejet s strani skupine, kar vpliva na ohranitev dobrega mnenja o sebi, in premik proti odraslosti (Moore in Rosenthal 1993).

2. 4. 3 Mediji

V današnjem času pričakovanja na področju spolnosti v vse večji meri oblikuje medijska kultura, ki s pomočjo televizije, glasbe, revij in oglaševanja vse bolj izpodriva vpliv družine, vere in šole. Najstniki so bombardirani s scenami nedvoumnega seksa (ponavadi med neporočenim parom), podrobnosti pa so prikazane zelo natančno. Tako seks ni več obdan s skrivnostnostjo. Najstniki že zelo zgodaj vedo, kaj je seks. Na žalost pa vsi ti filmi predstavljajo stereotipen odnos med moškim in žensko, le ti pa imajo lahko implicitno in eksplicitno sporočilo, katero spolno vedenje je primerno (Moore in Rosenthal 1993: 72).

Mediji prikazujejo dva ženska imidža »skrbne« ali »seksi« osebe. Časopisne slike in opisi žensk poudarjajo zunanji videz. Na drugi strani sta poudarjeni tudi skrbnost in materinstvo kot dva vidika ženske vloge (Ule 1993: 57). V veliko današnjih popularnih filmih je ženska predstavljena kot pasivna žrtev, z veliko sreče bo morda to žrtev rešil princ na belem konju. Ne reši se sama s svojim trudom, ampak ker se prilizuje moškemu s tem, da lahko zadosti njegove potrebe bodisi z lepoto bodisi z dobrim seksom (Moore in Rosenthal 1993: 72). Spolnost je namreč v medijih predstavljena na tak način, da imamo občutek, da je vse kupljivo, spolnost pa je le ena od številnih vrst rekreacije, ki ni povezana s čustvi in odgovornostjo. Problem pa je v tem, da mladi visoko vrednotijo omenjene modele in imajo na njih močan vpliv.

2. 4. 4 Šola

Postavlja se vprašanje, ali formalno izobraževanje o spolnosti povečuje ali odvrta od zgodnje seksualnosti. Tako nasprotniki kot zagovorniki spolne izobrazbe želijo vedeti,

kako kontrolirati spolnost mladih. Tisti, ki zagovarjajo spolno izobraževanje, menijo, da je dobro, da mladi pridobijo vse potrebne informacije glede spolnosti, saj se bodo na podlagi pravih informacij kasneje odločali za spolno aktivnost, oziroma da bodo tisti, ki se bodo zanj odločili, dobro pripravljeni. Nasprotniki spolne vzgoje menijo, da vse to vodi do prezgodnje spolnosti, kar pa je po njihovem mnenju neprimerno. Vrsta raziskav, tako konzervativne kot tudi liberalne spolne vzgoje, je pokazala, da imajo ti programi malo vpliva na samo obnašanje. Druge raziskave so prav tako pokazale, da zaradi spolne vzgoje mladi s prvimi spolnimi odnosi odlašajo. Spolna vzgoja prav tako ne potencira spolne želje kot tudi ne stopnjuje spolnega obnašanja. Ne obstajajo nobeni dokazi, da spolna vzgoja spodbuja zgodnjo spolno aktivnost med najstniki. Zadnje analize so pokazale, da spolna vzgoja nima velikega vpliva na učence (Schwartz in Rutter 1998: 21). Med spolno aktivnimi mladimi, ki so imeli izobraževanje o spolnosti, in tistimi, ki ga niso imeli, ne obstajajo nobene razlike (Adams, Gullotta, Markstrom – Adams 1994: 341).

2. 5 Vpliv dejavnikov socializacije na razlike med spoloma pri doživljanju spolnosti

Dekleta se v procesih socializacije naučijo, da spolne odnose povezujejo z ljubeznijo. Velika večina jih meni, da sta ljubezen in čustvena naklonjenost pogoj za spolnost. Ženske veliko bolj tesno povezujejo spolnost z ljubeznijo. Mlade ženske predpostavljajo, da pripadnost spremlja fizično intimnost, da gresta ljubezen in seks avtomatično skupaj. Pri več dekletih kot fantih je zaljubljenost glavni vzrok za spolno aktivnost.

Dekleta so v nasprotju s fanti vzgojena v prepričanju, da spolna aktivnost ali promiskuiteta prekoračujeta pravila ženskosti. Iskanje spolnosti oziroma spolna aktivnost transformira dobra dekleta v slaba dekleta, zato večina žensk sprejme kulturne norme seksualnega minimalizma, kar pomeni malo spolnih partnerjev, manj poz in užitkov ter manj spolnih odnosov brez emocionalne vključenosti (Kimmel 2000: 223).

Fantje vidijo spolni odnos kot način dozorevanja in doseganja socialnega statusa, kot način, s katerim doseže večjo intimnost. Brittan (Brittan v Marsh 1996) pravi, da je v maskilistično obravnavanih teorijah pravi moški obravnavan kot tisti, ki je heteroseksualen, spolno aktiven, pobudnik spolnih razmerij in ima močan spolni nagon.

Preko spolnosti se potrjuje njegova moškost. Moški morajo skrivati svoja čustva. Fine (Fine v Kammeyer et al. 1994) je ugotovil, da odraščujoči fantje pogosto želijo naziv spolno aktivnih, medtem ko dekleta v takem primeru izgubijo reputacijo.

2. 6 Sklep

Razlike med spoloma so posledica bioloških razlik in različne socializacije, ki jo je deležen posamezen spol. Ti biološki in družbeni dejavniki se sicer med seboj prepletajo, vendar pa družbena prepričanja in pričakovanja določajo okvir ženskega in moškega izražanja (ne glede na biološke potrebe), zato lahko rečem, da prevladujejo družbeni dejavniki.

Dekleta in fantje doživljajo spolnost na različen način. Na doživljanje spolnosti vplivajo prevladujoče norme, ki dekleta oziroma fante usmerjajo pri njihovem vedenju. Dekleta in fantje so deležni različnih sporočil glede spolnosti. Kljub velikim spremembam, ki so se zgodila na področju spolnosti, še vedno obstajajo dvojni seksualni standardi (morda manj v tem, kaj dejansko počnemo, kot v tem, kaj si o določeni spolni normi ali praksi mislimo), kar pomeni, da se ohranjajo preko socializacije. Lahko rečem, da še vedno obstaja razlika med »pridno in poredno punco«. Pri oblikovanju prepričanj pa imajo vse večji vpliv vrstniki in mediji.

3 Spol in spolno vedenje

Moški in ženske zaradi različne socializacije na različen način doživljajo in občutijo spolnost, zato se skladno s tem na področju spolnosti tudi drugače vedejo. V nadaljevanju me bodo zanimali predvsem moški in ženski vzorci vedenj na področju spolnosti.

3. 1 Normativne orientacije, ki vplivajo na spolne aktivnosti

Vsak posameznik ima drugačen odnos do spolnih aktivnosti. Spolnim aktivnostim pripisujemo različne pomene. V nadaljevanju bom predstavila tri važnejše normativne orientacije, ki vplivajo na spolne aktivnosti.

Prokreacijska/tradicionalna – reprodukcijska orientacija se primarno nanaša na reprodukcijo oziroma na spočetje življenja. Ravnanje, ki ni v skladu z osnovno funkcijo spolnega odnosa, je napačno, neprimerno in grešno. To tezo zagovarja predvsem rimskokatoliška cerkev, ki v skladu s tem razmišljanjem obsoja vse vrste kontracepcije, splav/abortus (usmrtitev in uničenje božjega stvarjenja), predporočne spolne odnose, samozadovoljevanje, oralni in analni spolni odnos ter absolutno obsoja homoseksualnost (Laumann et al. 1994: 511).

Relacijska/partnerska orientacija zagovarja spolne odnose, ki so posledica ljubečega intimnega odnosa med dvema partnerjema. Namen spolnega odnosa ni nujno le reprodukcija, temveč je intimna poglobitev partnerske veze in zadovoljstvo ter veselje ob tem početju – užitek. Tu je dovoljeno imeti spolne odnose tudi pred poroko (spolnost je dovoljena tudi mladim) seveda ob predpostavki, da gre za ljubeč partnerski odnos, nasprotuje pa priložnostnim spolnim odnosom brez ljubezni, spolnim odnosom izven zakonske skupnosti in skupinskemu seksu. Populacija mladih je v pretežni meri zastopana v opisani partnerski orientaciji (Laumann et al. 1994: 511).

Pri rekreacijskem/športnem odnosu gre predvsem za doseganje čistega užitka brez kompleksnosti čustvenih vezi, navezanosti in odgovornosti. Ljubezen nikakor ni predpogoj

spolnega odnosa. Ko se dva potencialna kandidata rekreacijskega ali športnega spolnega odnosa srečata, si izmenjata mnenja in želje o svojih potrebah ter se ob obojestranskem strinjanju napotita k doseganju njunega osnovnega cilja spolnosti – užitku. V to orientacijo lahko uvrstimo še preostale oblike spolnih odnosov in spolnih vezi – od spolnosti ene noči, homoseksualnega spolnega odnosa, skupinskega spolnega odnosa, prostitucije itd. Tudi spolni odnos nekaterih najstnikov, ki se »udeležujejo« te dejavnosti iz radovednosti, dokazovanja, zbiranja čim večjega števila spolnih izkušenj, a vse brez globljih partnerskih vezi, lahko umestimo v opisano orientacijsko razporeditev (Laumann et al. 1994: 511).

Proučevanje spolnih razlik Hatfield in Rapson (Hatfield in Rapson v Schwartz in Rutter 1998) v ZDA in zahodnih deželah (Kanada, Velika Britanija, Francija, Italija, Skandinavija) so pokazale, da je ženska spolna želja bolj relacijska/partnerska kot moška. Ženska spolna želja se osredotoči na specifično osebo in je potrjena z ljubeznijo ter medsebojno strastjo. Moškim pa je bolj dopuščeno, da ima seks samo za zabavo. Ženska spolna želja se bolj poveča takrat, ko se osredotoči na osebo, ki ji ni vseeno zanjo, kot pa pri osebi, ki lahko preprosto zadovolji njeno seksualno potrebo (Schwartz in Rutter 1998: 45).

Glede na evlucijske psihologe se moški vključujejo v rekreacijski seks, ki jim nudi zabavo in raznosterost partnerjev, da bi s tem maksimizirali svoje reprodukcije zmožnosti. Pri moških seks vključuje nižje stroške kot pri ženski. Ženska teži k partnerstvu, ki temelji na intimnosti, in od nje zahteva večjo investicijo v vsak spolni akt (Schwartz in Rutter 1998: 12). Večina moških ima rajši relacijski/partnerski seks (Laumann et al. 1994), vendar pa imajo moški raje kot ženske rekreacijski seks (Schwartz in Rutter 1998: 45).

Po podatkih iz Laumannove raziskave je več moških kot žensk dejalo (Laumann v Schwartz in Rutter 1998), da jim je seks s popolnim neznancem privlačen in veliko več moških kot žensk je dejalo, da jim je privlačen skupinski seks. Pri moških je bolj verjetno, da vidijo seks kot užitek sam po sebi in da je pri ženskah bolj verjetno, da verjamejo, da lahko v seksu uživajo le takrat, ko ima zanjo to nek pomen, ko je prisotna naklonjenost in ljubezen. Bolj ko je seks neoseben, bolj je verjetno, da ga bodo moški odobraval, medtem ko ga ženske ne bodo (Schwartz in Rutter 1998: 46).

Zgornji podatki kažejo, da se moški in ženske vedejo po družbeno pričakovanih normah. Res je, da oba spola v večji meri odobravata relacijski/partnerski seks, vendar se velik razkorak pokaže pri odobravanju neosebne spolnosti. Pri ženskah je čustvena navezanost na partnerja pogoj, da se popolnoma seksualno aktivira, kar pa seveda pri moških ni potreben pogoj. V primerjavi z ženskami se moški lažje spustijo v spolni odnos z nekom, ki ga ne poznajo ali pa v skupinski seks zaradi samega, čistega užitka. Še vedno se kaže velik vpliv dvojnih seksualnih standardov na dojemanje in doživljanje spolnosti, predvsem na tistih področjih, ki moškim dovoljuje spolne odnose zgolj za rekreacijo, ženskam pa kot posledico ljubeče partnerske zveze.

3. 2 Spremembe v spolnosti adolescentov

Ker je spolnost produkt družbe, se pogledi nanjo nenehno spreminjajo in preoblikujejo. Schwartz in Rutter (1998) navajata, da je ena od pomembnih sprememb od ritualov seksualnega »dvorjenja« v preteklosti v tem, da je v dandanašnjih dneh zelo hiter prehod od prvega poljuba do prvega spolnega odnosa. Stvari se danes odvijajo veliko hitreje. V nasprotju s preteklostjo pa je danes spolna želja bolj osredotočena na genitalije.

Danes se dekleta vse bolj zavedajo, da imajo pravico do lastne spolne dejavnosti, vključno s spolnim odnosom pri tisti starosti, ki se jim zdi primerna. Starostna meja deklet, ko pričenjajo s spolnimi odnosi, pa se je še posebej pri njih začela zniževati (Kimmel 2000). V ZDA so že v 80.-tih letih ugotavljali, da ni več posebnih razlik med dekleti in fanti v zgodnjih spolnih izkušnjah. Dekleta so vsaj tako kot fantje udeležena pri predzakonskih spolnih odnosih (Musek 1995: 139).

Vendar pa tudi glede števila spolnih partnerjev podatki kažejo (Kimmel 2000), da narašča število najstnikov tako pri fantih kot pri dekletih, ki so imeli pet različnih spolnih partnerjev do svojega 18-ega leta, to število pa pri dekletih narašča še hitreje.

Spremembe v spolnosti med adolescenti je proučeval tudi Schmidt v svoji raziskavi Spremembe v spolnosti adolescentov med leti 1970 in 1990 v Zahodni Nemčiji (Schmidt 1994: 489-513). Ugotovil je:

- Značilni trend iz šestdesetih imeti spolni odnos in petting v ranih letih se ne nadaljuje.
- V primerjavi z letom 1970 je bila leta 1990 stopnja masturbacije tako pri dekletih kot tudi pri fantih nižja, nižja je stopnja spolne aktivnosti (fantje), manjše je število spolnih partnerjev, ki so jih imeli fantje in dekleta v primerjavi z njihovimi vrstniki leta 1970.
- Dekleta so v raziskavi iz leta 1990 manj zadovoljne s pettingom, prav tako pa tudi s spolnim odnosom, vključno s prvim spolnim odnosom in masturbacijo, saj jim nudijo manj ugodja in zadovoljstva kot dekletom pred dvajsetimi leti. Leta 1970 je od 20 do 30 % več deklet kot leta 1990 opisalo petting, spolni odnos, vključno s prvim spolnim odnosom in masturbacijo pozitivno, kot sta »bilo je zadovoljujoče« ali »bilo je zabavno«.
- Glede pobude za spolnost se tako fantje kot dekleta strinjajo, da je danes pogosteje v rokah deklet, kot pa je bilo to v preteklosti. Ti podatki se nanašajo tako na zadnji petting in spolni odnos kot tudi na prvi spolni odnos. V primerjavi s preteklostjo dekleta vse bolj uveljavljajo več kontrole v heteroseksualnih odnosih kot fantje. Leta 1970 je kar 85 % deklet navedlo kot glavni razlog za prvi spolni odnos »on je tako želel«, leta 1990 pa ta odstotek pade na 28 %. Danes dekleta vse bolj same sprejemajo odločitve in so se manj pripravljene prilagajati fantovskim željam, manj so pripravljena sprejemati tradicionalno delitev vlog znotraj družine kot dekleta 1970.
- Danes fantje bolj povezujejo spolnost z ljubeznijo, kot so jo fantje 1970. Pri dekletih se nadaljuje močna povezanost seksa in ljubezni, vendar pa še vedno bolj kot pri fantih. Razlike med spoloma na tej točki so postale manjše. Tako fantje kot dekleta dajejo vse več poudarka na stalne in ljubeče zveze kot njihovi vrstniki v preteklosti in se temu primerno tudi vedejo. Zaljubljujejo se bolj zgodaj in pogosteje kot v letu 1970 in bolj ko prej opisujejo svoja čustva do svojega partnerja kot »ljubezen«, kar si eden drugemu tudi pogosteje priznata, ljubezen pa je tudi vse pogosteje razlog za prvi spolni odnos.

- Danes so adolescenti bolj zavezani zvestemu in ekskluzivnemu seksualnemu partnerstvu kot adolescenti 1970. Te spremembe so zlasti večje pri fantih. Zvestoba ter ljubeče obnašanje je visoko cenjeno in veliko izmed njih živi po teh načelih. V letu 1970 je precej fantov in velika večina deklet smatrala zvestobo in ljubeč odnos kot zelo pomemben, danes pa še več adolescentov deli takšno prepričanje.
- Danes veliko več staršev ve, da so imeli njihovi otroci spolni odnos kot pa leta 1970. Mladi ljudje ne skrivajo svojega ljubezenskega življenja pred svojimi starši tako pogosto kot včasih. Spremenil se je tudi obseg odobravanja liberalnih oblik spolnosti s strani odraslih oziroma staršev.
- Dekleta imajo vse več besede pri tem, kako bo potekal partnerski odnos in njihovo spolno življenje, vendar pa so na drugi strani deležne vse manj ugodja in zadovoljitve.

3. 3 Prvi spolni odnos

Ko govorimo o prvem spolnem odnosu, govorimo tudi o nedolžnosti oziroma izgubi nedolžnosti, ki pa je pri fantih in dekletih različno definiran. Izraz »izguba nedolžnosti« za fante je bil in je še zmerom napačen. Za dečke je prva spolna izkušnja namreč pridobitev. Je talisman, ki kaže v prihodnost, sicer ne, kar zadeva poglobitve vidike jaza, temveč kot eden izmed več simbolov moške zmožnosti. Dekleta pa še zmeraj vidijo nedolžnost kot nekaj, čemur se morejo odreči. Večina se sicer ne sprašuje, ali naj bo to del njihove zgodnje spolne izkušnje ali ne, pač pa, kako bi izbrale pravi čas in okoliščine. Njihove romantične pripovedi so neposredno povezane s tem dogodkom. Fantje bi radi hitro načeli vprašanje spolne iniciacije, dekleta pa bi »rada upočasnila stvari«. Številna dekleta s prvo spolno izkušnjo preizkušajo, ali bodo lahko pozneje izpolnile svoj romantični scenarij (Giddens 2000: 57).

Prve spolne izkušnje, posebno prvi spolni odnos, za dekleta niso vedno prijetne. McCabe in Collins navajata raziskavo iz leta 1970, v kateri je samo polovica deklet uživala pri prvem spolnem odnosu, medtem ko je 40 % deklet imelo negativno reakcijo kot je krivda,

strah pred nosečnostjo, strah, da se bo izvedelo (McCabe in Collins v Moore in Rosenthal 1993: 10).

Spolni odnos nasploh, posebno pa prvi, na dekleta vpliva mnogo odločilneje kot na fante, mnogo bolj jih pretresajo in mnogo bolj zajamejo njihovo celotno osebnostno bistvo. Zato pa vežejo dekleta te odnose še bolj kot fantje na temelj trajnega prijateljskega nagnjenja. Zaradi tega so tudi razočaranja pri dekletih na splošno hujša kot pri fantih (Žlebnik 1975: 160).

Fantje prvi spolni odnos doživljajo kot razburljiv in zadovoljujoč. Tipičen (povprečen) moški se bo pri prvem spolnem odnosu zapletel z nekom, na katerega ni posebno čustveno navezan. Lahko, da bo imel s to osebo še kdaj oziroma še nekaj spolnih odnosov, lahko pa tudi nikoli več.

3. 4 Iniciativa pri spolni aktivnosti

Od moških se pričakuje, da imajo v primerjavi z ženskami večjo spolno željo ter da so pobudniki spolne aktivnosti, zato iz tega sklepamo, da več žensk kot moških zavrne seks. Podatki iz raziskave, ki sta jo opravila Blumstein in Schwartz (Blumstein in Schwartz v Schwartz in Rutter 1998), kažejo, da je dalo pobudo za spolni odnos 51 % moških, medtem, ko jih je pri ženskah dalo 12 %. Spolni odnos pa je zavrnilo 16 % moških, pri ženskah pa 48 %. Podatki kažejo, da naj bi bilo pobuda za spolni odnos »moška naloga«, medtem ko naj bi bila zavrnitev »ženska naloga«. Če je ženska pogostejša pobudnica kot moški, je lahko deležna zelo neprijetnih odzivov. Ista raziskava med ameriškimi pari je tudi pokazala, da so imeli moške negativna čustva do žena, ki so pokazala večjo pobudo kot oni sami. Nadalje sta Brown in Auerback (Brown in Auerback v Schwartz in Rutter 1998) v svoji raziskavi, ki je vključevala 100 parov, ugotovila, da dajo ženske pobudo za seks zaradi »ljubezni, intimnosti«, medtem ko iščejo moški seksualno sprostitvev.

3. 5 Spol in spolne prakse

Pričakovanja o primernem spolnem vedenju, se odražajo tudi v samih spolnih praksah. V nadaljevanju diplomske naloge me bo zanimalo, v kolikšni meri vpliva spol na sprejemanje določenih spolnih praks in kako pogosto se vanje vključimo.

Masturbacija ima v zahodni kulturi zelo burno zgodovino. V zadnjih dvesto letih je veljalo prepričanje, da je vir vrsto psihičnih in fizičnih bolezni. Celó danes nekateri menijo, da je masturbacija greh, poslužujejo pa se je lahko le tisti, ki trenutno nimajo spolnega partnerja (Laumann et al. 1994: 80).

Masturbacija je striktno orientirana k užitku. Ker je v svoji osnovi ne družbena aktivnost, nekaj kar počnemo sami, je lahko s strani družbe stigmatizirana. S strani religije pa je še vedno tabu. Spolnost brez emocionalne vključenosti oziroma spolnost, ki nima prokreacijskega namena, je še vedno deležna neodobravanja, celo po seksualni revoluciji (Schwartz in Rutter 1998: 43).

Masturbacija je najbolj pogost vir orgazma pri najstnikih tako pri fantih kot pri dekletih, vendar pa med spoloma obstaja razlika. Zdi se, da dekleta pričnejo z masturbacijo v zgodnejših letih kot fantje (dekleta v povprečju pri 12.-tih, fantje pri 14.-tih), vendar pa so to dekleta v manjši meri kot fantje pripravljene priznati. Razlog je verjetno v tem, da sprejemanje masturbacije pri fantih višje kot pri dekletih (Moore in Rosenthal 1993: 4).

Po NHSLs¹ raziskavi je 41 % moških in 64 % žensk starih med 18 in 24 let izjavilo, da v zadnjem letu niso masturbirali oziroma enkrat na teden je masturbiralo 29,2 % moških in 9,4 % žensk (Laumann et al. 1994: 82). Spolne razlike v pogostosti in razširjenosti masturbacije so esencialisti vzeli kot dokaz, da je ženska spolna želja manjša kot moška.

¹NHSLs: National Opinion Research Center National Health and Social Life Survey. Raziskava je temeljila na osebnih intervjujih, zajemala pa je 3432 ameriških žensk in moških v starosti od 18 do 59 let. Študija je raziskovala obseg vpliva spola, starosti, zakonskega stana in drugih demografskih karakteristik, ki vplivajo na seksualno vedenje in na splošni odnos do seksualnosti.

Dekleta preko družbenih norm dobijo sporočila, da se prijetna dekleta ne dotikajo, medtem ko se masturbacija pri fantih oziroma moških smatra kot nekaj, čemur se ni možno izogniti. Dekleta so velikokrat deležna sporočil, da seks zaradi užitka ni primeren za ženske in da je seks za užitek in sprostitev veliko bolj nevaren za dekleta kot za fante, zato ker lahko zanosijo, oziroma si lahko v svojem okolju uničijo ugled (Schwartz in Rutter 1998: 44). Manjša stopnja masturbacije pri dekletih pomeni, da dekleta pridobijo manj seksualnega znanja o sebi kot fantje. Višja stopnja masturbacije pa je povezana tudi višjo stopnjo spolne izkušenosti, vključno z zmožnostjo priti do orgazma (Schwartz in Rutter 1998: 44). Schwartz in Rutter napovedujeta, da si bosta stopnji ženske in moške masturbacije v prihodnosti vse bolj podobni, predvsem na račun višjega deleža ženske masturbacije.

Vaginalni spolni odnos spada med najpogostejše spolne prakse. Mnogi celo menijo, da je »seks« vaginalni spolni odnos. Po NHSLS raziskavi je do danes imelo vaginalni spolni odnos 95 % moških in 97 % žensk. Majhen delež anketirancev, ki še nikoli niso imeli omenjenega odnosa, se nanaša na mlajšo populacijo. Vzrok je predvsem v tem, da ali še niso imeli spolnega partnerja, oziroma niso imeli te priložnosti ali pa je vzrok v premajhni želji po spolnem odnosu. Podoben je tudi delež vaginalnega spolnega odnosa pri zadnjem spolnem odnosu, saj je 95 % moških in 96 % žensk izjavilo, da je bil vključen vaginalni odnos (Laumann et al. 1994: 97).

Termin **oralni seks** se nanaša na dve praksi »fellatio« (sesanje moškega uda) in »cunnilingus« (oralna zadovoljitev ženske), ki sta orientirani, k spolnemu užitku partnerja, ki sprejema oralni seks. Fellatio in cunnilingus se pogosto izvajata neodvisno eden od drugega kot »igra pred vaginalnim spolnim odnosom«.

Pri zadnjem spolnem odnosu je 27,7 % moških in 19,1 % žensk starih med 18 in 24 let izvajalo oralni seks, medtem ga je 28,9 % moških in 24,2 % žensk pri zadnjem spolnem odnosu sprejemalo (Laumann et al. 1994: 98). Giddens (2000) ugotavlja, da se zdi današnji generaciji najstnikov oralni seks normalni del spolnega vedenja, čeprav ga ne izvajajo vsi.

Po ameriški raziskavi NHSLS je najmanj razširjena spolna praksa **analni seks**; in sicer tako pri zadnjem spolnem odnosu kot tudi pri vseh spolnih odnosih, ki smo jih imeli do sedaj v življenju. Če gledamo celotno populacijo v NHSLS raziskavi, je delež žensk in moških, ki so v zadnjem letu imeli analni spolni odnos, približno enak in znaša 9 %. Če

gledamo starostno populacijo, staro od 18 do 24 let, pa ugotovimo, da je do sedaj imelo 15,8 % moških in 16,2 % žensk analni spolni odnos, v zadnjem letu 7,4 % moških in 10,1 % žensk, pri zadnjem odnosu pa 1,8 % moških in 0,9 % žensk (Laumann et al. 1994: 98).

Stopnja analnega seksa v zadnjem letu je podobna stopnji analnega seksa v vsem življenju. Za tovrstno spolno prakso je manj verjetno, da bo postal del spolne prakse, četudi zgolj občasno, tudi potem, ko smo ga izkusili (Laumann et al. 1994: 107). Nižja stopnja izvajanja analnega seksa je lahko tudi zaradi nevarnosti AIDSa, zahteva daljšo zvezo s spolnim partnerjem, pa tudi večje število spolnih partnerjev, da bi našli nekoga, ki bi analni seks odobral (Laumann et al. 1994: 108).

3. 6 Število partnerjev

Nekatere raziskave o seksualni raznolikosti Blumstein in Schwartz (Blumstein in Schwartz v Schwartz in Rutter 1998) so pokazale, da si moški bolj kot ženske želijo raznolikost tako pri spolnem aktu kot tudi pri številu spolnih partnerjev. V raziskavi NHLS in v General Social Survey (GSS) 1988-91 je imelo okoli 56 % moških pet ali več partnerjev, med tem ko je imelo tolikšno število partnerjev približno 30 % žensk (Schwartz in Rutter 1998). Ko so anketirance vprašali o idealnem številu partnerjev v vseživljenjskem obdobju, so ženske v povprečju navedle nižjo število kot moški.

Če pogledamo najmanjšo kohorto (od 18 do 24 let) v raziskavi NHLS (Schwartz in Rutter 1998), so imele v tej kohorti tako ženske kot tudi moški več partnerjev kot starejše ženske. Zanimivo je tudi to, da več moških v primerjavi z ženskami v preteklem letu ni imelo spolnega partnerja. To lahko razložimo z naraščanjem seksualne svobode, ki ženskam dovoljuje, da imajo več partnerjev, seveda pa jih ne smejo imeti preveč. Lahko pa je tudi posledica hipergamije – kar pomeni, da mlajše ženske iščejo starejše moške.

Sociobiologi (Schwartz in Rutter 1998) razliko v številu spolnih partnerjev pri moških in ženskah razlagajo na podlagi biologije in pravijo, da si moški že po naravi želijo imeti več partnerjev, saj si lahko na ta način zagotovijo potomce - moški naj bi se razmnoževali tako

pogosto, kot je to mogoče. Medtem mora ženska varovati in negovati potomce in v zameno za ekskluzivnost je s strani moškega deležna podpore in zavezanosti.

3. 7 Zvestoba

Večina študij kaže, da imajo moški v primerjavi z ženskami več afer izven svoje zveze oziroma več afer za eno noč (manj kot 10 % žensk in približno 25 % moških) (Laumann et al. 1994: 214). Ženske naj bi bile bolj zadovoljne v enem razmerju, z enim spolnim partnerjem, še posebej po poroki. Biologi in sociobiologi menijo, da se te razlike lepo ujemajo z razlikami med moškimi in ženskimi reprodukcijskimi strategijami.

Višjo stopnjo moške nezvestobe lahko razložimo tudi s tem, da imajo ženske v povprečju manj možnosti za seks izven zakona in višje stroške kot moški. Ženske so okupirane z gospodinjstvom, skrbjo za otroka in službo. In nenazadnje je bolj verjetno, da bodo za svojo nezvestobo kaznovane (Schwartz in Rutter 1998: 64).

3. 8 Pogostost spolnih odnosov

Ko enkrat imamo spolne odnose, to ne pomeni nujno, da mlad človek tudi ohrani visoko stopnjo spolne aktivnosti. Za nekatere najstnike so spolni odnosi neredni in redki, pogosto tudi enkratna izkušnja. Ko enkrat izgubimo nedolžnost, si naslednji spolni odnosi sledijo dokaj hitro. Samo 5 % ameriških najstnikov, ki je kdajkoli imelo spolne odnose, je imelo le te enkrat. Dve tretjini najstnikov je imelo drugi spolni odnos v treh mesecih po prvem spolnem odnosu (Moore in Rosenthal 1993: 9).

V Fordovi in Morganovi raziskavi britanskih najstnikov (Ford in Morgan v Moore in Rosenthal 1993) jih je 44 % izjavilo, da so imeli zadnji spolni odnos v zadnjih sedmih dneh. Ampak imeti »enkrat spolni odnos« še ne pomeni, da so najstniki tudi zdaj spolno aktivni, tako je 9 % najstnikov v tej raziskavi izjavilo, da niso imeli spolnih odnosov v

preteklem letu. Pogostost spolnih odnosov je odvisna tudi od narave odnosa, ki ga imamo s partnerjem – bolj, ko je veza resna, bolj pogosti so spolni odnosi.

Po NHLS raziskavi 14,7 % moških starih med 18 in 24 let ni imelo spolnih odnosov, 21,1 % jih je nekajkrat na leto, 23,9 % jih je imelo nekajkrat na mesec, 28,0 % jih je imelo dvakrat do trikrat na teden, 12,4 % pa jih je imelo štirikrat ali več na teden. 11,2 % žensk starih med 18 in 24 let sploh ni imelo spolnih odnosov, kar je v primerjavi s fanti za 3 procentne točke manj, 16,1 % jih je imelo nekajkrat na leto, kar je za 5 procentnih točk manj kot pri fantih, 31,5 % jih je imelo nekajkrat na mesec, kar je za 8 procentnih točk več kot fantje, delež tistih, ki so imele spolne odnose dvakrat do trikrat oziroma več kot štirikrat na teden, pa je enak deležu moških (Laumann et al. 1994: 511).

3.9 Odnos do spolnosti

Prevladujoč odnos do spolnosti med najstniki v tem post 1960 obdobju seksualnega liberalizma je permissiven odnos. Vendar pa ta permissiven odnos ni »vse ali nič«, ampak se nanaša na določene segmente spolnega obnašanja. Medtem, ko večina (77 %) najstnikov odobrava seks pred poroko, pa se le 27 % strinja s »seksom za eno noč« (Moore in Rosenthal v Moore in Rosenthal 1993: 96).

Veliko študij (Moore in Rosenthal 1993) je pokazalo, da dekleta izražajo manj permissiven odnos do seksa kot fantje, čeprav naj bi se te razlike zmanjševale. Tako dekleta kot fantje odobravajo seks pred poroko, medtem ko dekleta manj odobravajo seks samo za eno noč in nezvestobo v zvezi kot fantje. Seks pred poroko dekleta lahko interpretirajo kot del ljubečega odnosa med tem, ko se drugi dve aktivnosti v to ideologijo ne morata vključiti.

3. 10 Sklep

Podatki kažejo, da obstajajo razlike med moškimi in ženskami vzorci vedenj. Različne norme, ki veljajo za moške in ženske, vodijo do različnega seksualnega obnašanja. Odnos do spolnosti se je v zadnjem obdobju zelo spremenil - je veliko bolj permisiven. Vendar pa kljub spremembam, ki so se zgodile na tem področju, mladi tudi danes delujejo v skladu s pričakovanji, ki veljajo za ženske oziroma moške. Ženske spolnosti še vedno ne vidijo kot zgolj zadovoljevanja seksualnih potreb oziroma kot užitka samega po sebi, prav tako se kažejo razlike med spoloma pri številu spolnih partnerjev in zvestobi.

Pri ženskah igra ljubezen še vedno zelo pomembno vlogo, vendar pa vse bolj povezujejo spolnost z ljubeznijo tudi fantje. Vse več je pritiska na moške, naj bodo bolj občutljivi in manj »mačo«. Oba spola si prav tako vse bolj želita spolnosti znotraj partnerskega odnosa. Lahko rečem, da se kljub razlikam, ki še vedno obstajajo med moškimi in ženskami na področju spolnosti, spolnost moških in žensk počasi premika proti skupnemu cilju.

4 Analiza povezanosti družbenih norm slovenske mladine na področju spolnosti

V empiričnem delu diplomske naloge bom skušala potrditi povezanost družbenih norm oziroma dvojnega seksualnega standarda na doživljanje in delovanje na področju spolnosti. V analizi bom teoretično opisane vplive na doživljanje in delovanje v spolnosti poskušala povezati z empiričnimi odgovori raziskave Mladi in AIDS. V nadaljevanju diplomske naloge bom upoštevala podatke, ki so bili zbrani v omenjeni raziskavi. Naročnik raziskave je bil Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost Mestne občine Ljubljana, za izvedbo pa zadolžen Raziskovalni inštitut fakultete za družbene vede v Ljubljani. Nosilec raziskave (in hkrati moj mentor) je red. prof. dr. Ivan Bernik, pri delu pa so mu pomagale in bile soavtorice izr. prof. dr. Vesna V. Godina, doc. dr. Valentina Hlebec (in hkrati moja somentorica) ter doc. dr. Tanja Oblak. Anketiranje je zajelo 1725 dijakov tretjih letnikov desetih ljubljanskih srednjih šol v letu 1995 (Ljubljana) ter dve leti kasneje, 1997, ko se je anketa ljubljanskega okoliša razširila tudi na območje Kopra in Maribora.

4.1 Hipoteze

1. hipoteza: Podatki (Kimmel 2000, Rubin v Giddens 2000) in raziskave kažejo, da so v družbi še vedno veljavni stereotipi in dvojni moralni standardi o pridnih dekletih in radoživih fantih. Avstralske študije, ki sta jih opravili Moore in Rosenthal (1998), so pokazale, da je polovica vprašanih menila, da so seksualni standardi za fante še vedno drugačni kot za dekleta, zato lahko pričakujem, da dvojne moralne standarde še vedno sprejemajo tudi slovenski anketiranci. Ta pričakovanja bom preverila na podlagi stališč, ki so jih izražali anketiranci glede spolnosti. Pri analizi podatkov se bom osredotočila tudi na oceno stopnje strinjanja s stališčem, ki jo je anketiranec pripisal za svoje vrstnike in svoje starše, saj raziskave kažejo, da so starši in vrstniki tiste družbene skupine, ki pomembno vplivajo na oblikovanje naših prepričanj in na naše načine obnašanja. Starši imajo kot primarni socializatorji pomemben vpliv na odločitve, ki jih glede spolnosti sprejmejo njihovi otroci. Prav tako pa vrstniki postajajo vse bolj pomembni pri oblikovanju prepričanj najstnika in reguliranju njegovega obnašanja. Prav njihov vpliv in pritisk je pogosto eden od najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na odločitve o spolnosti, kar je

prav tako pokazala tudi raziskava Moore in Rosenthal. Pričakujem namreč, da se bo stopnja strinjanja s posameznimi stališči med fanti in dekleti razlikovala. Prav tako pričakujem, da bodo fantje in dekleta svoja stališča in stališča vrstnikov ocenili drugače, kot pa bodo ocenili stališča svojih staršev. Pričakujem lahko, da bodo vprašani in njihovi vrstniki do stališč bolj tolerantni oziroma liberalni kot njihovi straši.

2. hipoteza: V današnjih dneh veljajo ženske za čustvene eksperte. Ženske namreč zelo rade analizirajo čustva in jih seveda tudi delijo. Kimmel (2000) ugotavlja, da je danes ljubezen postala feminizirana, spolnost pa maskulinizirana. V slednjo lahko uvrstimo spolnost kot užitek sam po sebi, orientiranost k orgazmu, eksperimentiranje in ločitev spolnega obnašanja od ljubezni. Še vedno so med spoloma znatne razlike v stališčih do povezave med spolnostjo in čustveno navezanostjo. Musek (1995) ugotavlja, da velika večina žensk meni, da je ljubezen in čustvena naklonjenost pogoj za spolnost (85 odstotkov), medtem ko meni tako samo 40 odstotkov moških. To se ujema s podatkom, ki ga prav tako navaja Musek, da je približno dvakrat več moških (84 odstotkov) kot žensk (42 odstotkov) imelo spolne odnose brez kakršnekoli emocionalne angažiranosti. Podobne podatke navaja McCabe za Avstralijo (McCabe v Musek 1995). Tudi Schmidt (1994) v svoji raziskavi ugotavlja, da se pri dekletih nadaljuje močna povezanost seksa in ljubezni, vendar pa je v njegovi raziskavi pomembna ugotovitev, da današnji fantje bolj povezujejo spolnost z ljubeznijo kot njihovi vrstniki pred dvajsetimi leti. Ugotavlja pa tudi, da tako fantje kot dekleta dajejo več poudarka na stalne in ljubeče zveze. V analizi slovenskih podatkov pričakujem, da bo pri dekletih v primerjavi s fanti še vedno močnejše izražena povezanost med spolnostjo in ljubeznijo ter da bodo bolj kot fantje usmerjene v samo razmerje. Takšna partnerska orientacija namreč nasprotuje priložnostnim spolnim odnosom brez ljubezni. Pri fantih pričakujem, da bodo spolno občevali bolj iz radovednosti, dokazovanja in zbiranja izkušenj, pri dekletih pa, da bo motiv spolnega odnosa poglobitev partnerske veze.

3. hipoteza: Ko govorimo o pobudi za spolni odnos, se od moškega še vedno pričakuje, da prvi izrazi željo po spolnosti. Kot ugotavljata Schwartz in Rutter (1998) statistika še vedno kaže tradicionalno zgodbo, in sicer, da so moški večji pobudniki spolne aktivnosti (v vseh starostnih skupinah). Vendar pa prav tako ugotavljata, da študije kažejo, da si moški želijo, da bi ženske pogosteje dale pobudo za spolno aktivnost (seveda ne prepogosto). Moški želijo biti željeni, ne želijo pa prepustiti svoje vloge dominantnega spolnega partnerja.

Mnogim moškim se zdijo zgodbe, v katerih zapeljujejo ženske, sicer seksualno stimulatívne, vendar pa se lahko moški počutijo tudi nelagodno zaradi ženske pobude.

Podobno se od moškega ne pričakuje, da bo zavrnil spolni odnos celo v dolgotrasnem seksualnem partnerstvu. Prav tako je še vedno močno živ stereotip moškega z velikim seksualnim apetitom, saj bi njegova zavrnitev delovala v nasprotju s svojimi naravnimi instinkti. Glede na družbena pričakovanja, da so fantje močno usmerjeni k spolni aktivnosti, s katero potrjujejo svojo moškost, tudi pri slovenskih najstnikih pričakujem, da so fantje pogosteje pobudniki spolne aktivnosti, težje zavrnejo spolni odnos in se imajo za bolj izkušene od svojih vrstnikov. Za dekleta pa pričakujem, da bodo v primerjavi s fanti v manjši meri podajala pobudo za spolno aktivnost, da bodo lažje zavrnila spolni odnos in se bodo imela za manj izkušene od svojih vrstnikov.

4. 2 Problem in cilj analize

Glede na hipoteze bom rezultate zbrane iz ankete primerjala z demografsko spremenljivko spola. Pri tem bom ugotavljala povezanost spola glede sprejemanja družbenih dvojnih moralnih standardov ter njihovo dejansko uresničevanje ter povezanost spola z dojemanjem in delovanjem v spolnosti.

4. 3 Opis vzorca

Raziskava mladi in AIDS, ki je predmet analize, je potekala na področju Ljubljane leta 1995 in v Kopru ter Mariboru leta 1997. V vzorcu je sodelovalo 1725 dijakov, od tega 802 iz Ljubljane, 573 iz Maribora in 350 dijakov iz Kopra. Anketa se je izvajala na reprezentativnem vzorcu dijakov in dijakinj tretjih letnikov srednjih šol. Med anketiranimi je bilo 50,6 % deklet in 49,4 % fantov; 42,8 % jih je bivalo v mestu, 23,1 % v predmestju in 31,2 % na vasi. Povprečna starost anketiranih je bila 17,8 let in so obiskovali triletne poklicne šole (33,6 %), štiriletne srednje šole (42,4 %) ter gimnazije (22,0 %). Anketa se je izvajala na terenu po srednjih šolah, kjer so dijaki in dijakinje na svojem vprašalniku

obkroževali njim najbližje odgovore. Anketa je bila izvedena s pomočjo dveh vprašalnikov, prirejenih glede na spol - za fante in dekleta (Vovk 2001: 40).

Raziskava mladi in AIDS je poskušala zajeti sedem osnovnih skupin problemov: vpliv sociodemografskih dejavnikov na spolno vedenje, značilnosti psihosocialnega razvoja obravnavane populacije (srednješolcev), značilnosti partnerskih zvez, spolno izkušnost, uporabo načinov in sredstev kontracepcije ter razumevanje AIDS-a in obnašanje ob AIDS-u.

4. 4 Opis statistične metode

Interpretirani rezultati bodo posledica preverjanja domnevne povezanosti dveh nominalnih spremenljivk. Prva, stalna spremenljivka, je demografske narave (spol), druga pa prikazuje anketirančevo dožemanje in doživljanje spolnosti.

Zaradi uporabe dveh nominalnih spremenljivk bom podatke prikazala v dvodimenzionalnih frekvenčnih porazdelitvah - kontingenčnih tabelah. Nekatere podatke pa bom, z namenom večje jasnosti in preglednosti, prikazala v dvodimenzionalnih grafih. Tabele podatkov, prikazanih v grafih, bodo skupaj s statistično obdelavo podane na koncu naloge kot priloga.

Za preverjanje hipoteze, ali sta nominalni spremenljivki povezani ali ne, bom na osnovi vzorčnih podatkov, podanih v dvorazsežni frekvenčni porazdelitvi, uporabila χ^2 - test. »Ta test sloni na primerjavi empiričnih (dejanskih) frekvenc s teoretičnimi frekvencami, ki so v tem primeru frekvence, ki so bile v kontingenčni tabeli, če spremenljivki ne bi bili povezani med seboj« (Ferligoj 1994: 162).

V primeru testa postavimo ničelno in osnovno hipotezo:

$H^0: \chi^2 = 0$ (spremenljivki nista povezani)

$H^1: \chi^2 > 0$ (spremenljivki sta povezani)

Osnovno domnevo, da sta spremenljivki statistično značilno povezani med seboj, lahko sprejmemo pri (do) 5 % stopnji značilnosti. Statistika χ^2 je lahko le pozitivna, vendar v splošnem ni primerljiva, zato je definiranih več kontingenčnih koeficientov, ki so bolj ali manj primerljivi (Ferligoj 1994: 166). V tabelah bom uporabljala Cramerjev kontingenčni koeficient, ki se giblje na intervalu od 0 do 1. Vrednost Cramerjevega koeficienta med 0,0 do 0,1 pomeni, da je povezanost šibka, vrednost Cramerjevega koeficienta od 0,1 do 0,3 pomeni srednje močno povezanost dveh spremenljivk, vrednost Cramerjevega koeficienta nad 0,3 pa izraža močno povezanost dveh spremenljivk.

4. 5 Predstavitev in interpretacija rezultatov

4. 5. 1 Prva hipoteza: Povezanost spola z dvojnimi moralnimi standardi

Pričakujem, da dvojne moralne standarde še vedno sprejemajo tudi slovenski anketiranci. Ta pričakovanja bom preverila na podlagi stališč, ki so jih izražali anketiranci glede spolnosti. Zaradi različnih norm, ki veljajo za posamezen spol pričakujem, da se bo stopnja strinjanja s posameznimi stališči med fanti in dekleti razlikovala.

Tabela 4. 1: Opredeli svoje mnenje, mnenje prijateljev in staršev do izjave: Dekleta/fantje moje starosti naj ne bi imeli/-a spolnih odnosov.

		Strinjam se	Ne strinjam se	Skupaj
Anketiranec	Moški	31,4 %	68,6 %	100 %
	Ženske	29,6 %	70,4 %	100 %
	$\chi^2 = 38,677, p = 0,000, V = 0,151, N = 1698$			
Prijatelji	Moški	35,8 %	64,2 %	100 %
	Ženske	31,5 %	68,6 %	100 %
	$\chi^2 = 29,418, p = 0,000, V = 0,134, N = 1638$			
Mati	Moški	45,4 %	54,6 %	100 %
	Ženske	49,0 %	51,0 %	100 %
	$\chi^2 = 9,179, p = 0,057, V = 0,076, N = 1597$			
Oče	Moški	40,5 %	59,5 %	100 %
	Ženske	51,5 %	48,5 %	100 %
	$\chi^2 = 30,288, p = 0,000, V = 0,139, N = 1558$			

Ocena moških anketirancev in ocena stališča njihovih vrstnikov (glej Tabela 4. 1) v primerjavi z dekleti ne kaže, na razlike med fanti in dekleti glede strinjanja s stališčem. Glede na to, da se znižuje starostna meja, ko mladi začenjajo z spolnimi odnosi pa tudi zato, ker so fantje deležni bolj permisivnega odnosa, kar naj bi se odražalo tudi v njihovem bolj liberalnem odnosu do spolnosti, sem sama pričakovala, da se bodo s to trditvijo fantje strinjali v manjši meri kot dekleta.

Pri ocenjevanju mnenja staršev o spolni aktivnosti srednješolcev so dekleta v primerjavi s fanti v večji meri menila, da straši ne odobravajo spolne aktivnosti, pri čemer naj bi bili očetje še manj tolerantni kot mame. Tudi druge študije kažejo, da je število staršev, ki odobravajo spolno aktivnost svojih otrok, relativno nizko, kar pa še posebej velja za njihove hčere. Starši se sicer zavedajo, da imajo vrstniki njihovih otrok že spolne odnose, vendar pa ne verjamejo radi, da so spolno aktivni tudi njihovi otroci.

Če primerjam ocene strinjanja anketirancev in vrstnikov z ocenami strinjanja s stališčem njihovih staršev, podatki kažejo, da prihaja med temi skupinami do razkoraka, kar sem sicer tudi pričakovala. Ocene stališč anketirancev in ocene njihovih vrstnikov kažejo na večjo tolerantnost do spolne aktivnosti s strani mladih, kot jo kažejo oziroma sprejemajo njihovi straši. Lahko rečem, da rezultati še vedno kažejo na tradicionalna pričakovanja o manjši spolni izkušnosti deklet v primerjavi s fanti.

Tabela 4.2: Opredeli svoje mnenje, prijateljev in staršev do izjave: Punce/fantje moje starosti naj bi imeli izkušnje z različnimi partnerji/partnerkami.

		Strinjam se	Ne strinjam se	Skupaj
Anketiranec	Moški	57,3 %	42,7 %	100 %
	Ženske	33,0 %	67,0 %	100 %
	$\chi^2 = 143,827, p = 0,000, V = 0,292, N = 1683$			
Prijatelji	Moški	62,6 %	37,4 %	100 %
	Ženske	43,8 %	56,2 %	100 %
	$\chi^2 = 100,289, p = 0,000, V = 0,249, N = 1620$			
Mati	Moški	33,7 %	66,3 %	100 %
	Ženske	23,9 %	76,1 %	100 %
	$\chi^2 = 54,266, p = 0,000, V = 0,185, N = 1589$			
Oče	Moški	37,6 %	62,4 %	100 %
	Ženske	23,2 %	76,8 %	100 %
	$\chi^2 = 119,935, p = 0,000, V = 0,279, N = 1546$			

Podatki v Tabeli 4. 2 kažejo, da se dekleta v primerjavi s fanti s to trditvijo v vseh kategorijah strinjajo v manjši meri. Stopnja strinjanja glede izkušenj z različnimi partnerji je veliko višja v kategoriji anketirancev in v kategoriji njihovih vrstnikov kot pa v kategoriji matere oziroma očeta pri obeh spolih. Anketiranci menijo, do so mnenja njihovih vrstnikov v primerjavi z mnenji v kategoriji staršev do te trditve tolerantnejša. Strinjanje staršev s trditvijo pri moških anketirancih v primerjavi s strinjanjem anketirancev in prijateljev upada, prav tako je nižje pri dekletih. Vendar pa ne glede na vir informacij (anketiranec/anketiranka, vrstniki, mama ali oče) se fantom bolj odobrava in dovoljuje spolne izkušnje z različnimi partnerkami kot pa dekletom, kar je še vedno posledica dvojnega moralnega standarda in zdi se, da se v skladu s tem standardom (še vedno) vedejo tako dekleta kot tudi fantje.

Rezultati kažejo na to, da imajo fantje v primerjavi z dekleti glede spolnosti bolj rekreacijski/športni odnos. Mediji in popularne kulture so prepolni podob moškega z jasno izraženo seksualnostjo in z minimalno vključenostjo z samo enim spolnim partnerjem. Tudi druge raziskave, Walsh (Walsh v Musek 1995), potrjujejo domnevo, da se moški bolj nagibajo k promiskuitetnemu obnašanju v partnerskih in ljubezenskih odnosih.

Zdi se, da je tudi slovenskim fantom vseč vloga »radoživih fantov«. Tak odnos do spolnosti za dekleta vsekakor ni družbeno sprejemljiv, kamor sodi zbiranje čim večjega števila spolnih izkušenj, brez globljih partnerskih vezi. Še vedno namreč velja prepričanje, da imajo lahko fantje spolni odnos z nekom, ki ga ne poznajo in da imajo več spolnih partnerjev, za dekleta pa, da imajo manj spolnih partnerjev in predvsem pa, da so z njimi v ljubeči partnerski zvezi.

Tabela 4.3: Opredeli svoje mnenje, prijateljev in staršev do izjave: Če punce/fantje moje starosti spijo z nekom, naj bo to le nekdo, s katerim so že dolgo skupaj.

		Strinjam se	Ne strinjam se	Skupaj
Anketiranec	Moški	67,0 %	33,0 %	100 %
	Ženske	83,4 %	16,6 %	100 %
	$\chi^2 = 81,682, p = 0,000, V = 0,220, N = 1693$			
Prijatelji	Moški	59,2 %	40,8 %	100 %
	Ženske	71,9 %	28,1 %	100 %
	$\chi^2 = 53,934, p = 0,000, V = 0,182, N = 1621$			
Mati	Moški	74,2 %	25,8 %	100 %
	Ženske	84,2 %	15,8 %	100 %
	$\chi^2 = 52,271, p = 0,000, V = 0,181, N = 1591$			
Oče	Moški	71,2 %	28,8 %	100 %
	Ženske	85,2 %	14,8 %	100 %
	$\chi^2 = 103,417, p = 0,000, V = 0,258, N = 1549$			

Podatki v Tabeli 4. 3 kažejo, da se tako fantje kot dekleta v večini strinjajo s stališčem, da če že imamo z nekom spolne odnose, naj bo to nekdo, s katerim smo v partnerski zvezi. S tem stališčem se v primerjavi s fanti v večji meri strinjajo dekleta v vseh kategorijah. Vprašani so ocenili, da je kategorija vrstnikov do zgornjega stališča bolj tolerantna, saj je delež tistih, ki se s stališčem strinjajo, nižji tako pri fantih kot pri dekletih. Zanimivo je, da sta si glede ocene stališča, ki se nanaša na spolno aktivnost v partnerstvu, bolj podobni kategoriji vprašanih in staršev kot pa kategoriji vprašanih in njihovih vrstnikov. Zdi se, da so vprašani ocenili, da imajo njihovi vrstniki v primerjavi s svojimi stališči bolj liberalen odnos glede konteksta, znotraj katerega naj bi prišlo do spolnega odnosa, dopustne so tudi priložnostne zveze oziroma zveze, ki ne temeljijo na partnerstvu, čustvenih vezeh in nenazadnje odgovornosti.

Podatki kažejo, da dekleta za razliko od fantov v večji meri pogojujejo spolnost s trajno in trdno zvezo. Od deklet se tudi sicer pričakuje, da spolnost v večji meri povezujejo z ljubeznijo in s partnersko zvezo. Spolnost je zanje (in po družbenih pričakovanjih) sprejemljiva, če je vanjo vključena emocionalna komponenta, ta pa se seveda lahko vzpostavi takrat, ko smo z nekom že nekaj časa v partnerski zvezi. Pri takem odnosu ne gre zgolj za doseganje čistega užitka, ampak gre tudi za navezanost in odgovornost. Emocionalna vpletenost je zanje nekaj običajnega in normalnega, medtem ko so spolni

odnosi znak posebne predanosti. Zgornji podatki kažejo, da se slovenska dekleta še vedno vedejo po tradicionalnih normah spolnega vedenja.

Tabela 4. 4: Opredeli svoje mnenje, prijateljev in staršev do izjave: Če ima neko dekle/fant z nekom trajnejši odnos in ob tem kdaj pa kdaj spi z drugimi fanti/dekleti, je to v redu.

		Strinjam se	Ne strinjam se	Skupaj
Anketiranec	Moški	27,4 %	72,6 %	100 %
	Ženske	9,1 %	90,9 %	100 %
	$\chi^2 = 159,128, p = 0,000, V = 0,307, N = 1691$			
Prijatelji	Moški	37,1 %	62,9 %	100 %
	Ženske	16,3 %	83,7 %	100 %
	$\chi^2 = 125,512, p = 0,000, V = 0,278, N = 1619$			
Mati	Moški	16,5 %	83,5 %	100 %
	Ženske	8,4 %	91,6 %	100 %
	$\chi^2 = 52,351, p = 0,000, V = 0,223, N = 1598$			
Oče	Moški	18,8 %	81,2 %	100 %
	Ženske	8,2 %	91,8 %	100 %
	$\chi^2 = 77,388, p = 0,000, V = 0,223, N = 1554$			

S stališčem, če ima fant/dekle z nekom trajnejši odnos in ob tem kdaj spi tudi z drugimi, je to v redu, se s tem stališčem v primerjavi z dekleti v večji meri strinjajo fantje. Tabela 4. 4 kaže, da je delež fantov, ki se strinjajo s tem, da je občasno varanje sprejemljivo tudi v stalni zvezi, občutno višji v vseh kategorijah. Če primerjam ocene strinjanja fantov po kategorijah, se z omenjenim stališčem najbolj strinjajo v kategoriji vprašanih in vrstnikov. V slednji je tudi zabeležen največji delež tistih, ki se strinjajo z občasnim varanjem. V primerjavi s starši so vprašani in vrstniki do varanja bolj tolerantni kot pa to fantje ocenjujejo za svoje starše, pri čemer so ocene strinjanja s stališčem do varanja tako pri očetu kot tudi pri materi skoraj enaki.

Če pogledamo po kategorijah ocene deklet, se s stališčem najmanj strinjajo same anketiranke. Delež deklet, ki se z omenjenim stališčem strinja, pa je skoraj enak deležu v kategoriji staršev tako pri očetu kot tudi pri mami. In tako kot pri fantih so tudi dekleta ocenila, da je strinjanje s stališčem največje med njihovimi vrstniki.

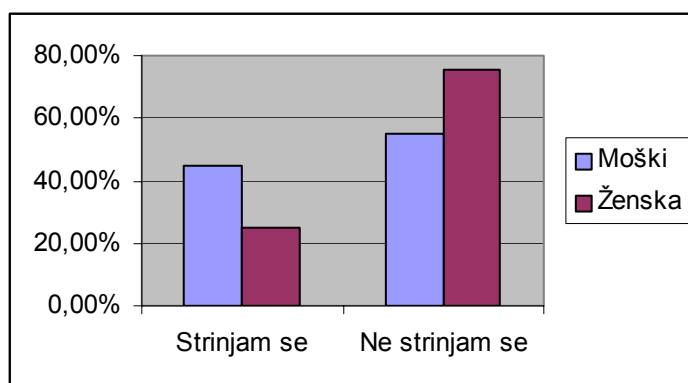
Zgornji rezultati kažejo na to, da ženske tesneje kot moški povezujejo spolnost z ljubeznijo in da se ženske še vedno izogibajo družbenim nesprejemljivim normam, kar varanje za žensko zagotovo še vedno je (z razliko od moškega, ki ima lahko od tega celo korist). Kot

smo videli, fantje dojemajo spolni odnos kot doseganje socialnega statusa. Ne moremo ravno trditi, da moški spolnosti ne povezujejo z ljubeznijo, vendar pa je pomembna razlika v primerjavi z dekleti v tem, da si želijo spolnosti tudi, če ni ljubezni.

4. 5. 2 Druga hipoteza: Povezanost spola z motivom za spolno aktivnost

V tej hipotezi pričakujem, da bodo fantje spolno občevali bolj iz radovednosti, dokazovanja in zbiranja izkušenj, dekleta pa, zaradi poglobitve partnerske veze, saj dajejo več poudarka na partnerstvo.

Graf 4. 1: Če je dekletu do tega, da bi spalo s kakšnim moškim, naj to naredi, četudi ga ne ljubi.

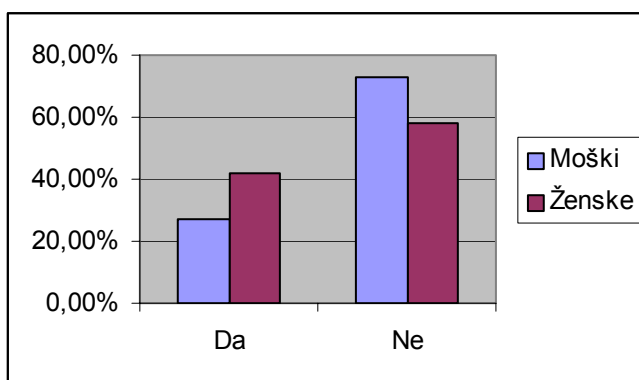

Pri ocenjevanju stališča, imeti spolni odnos z nekom, ki ga ne ljubimo, podatki (Graf 4. 1) kažejo, da se večina deklet ne strinja s stališčem, da bi spali z nekom, četudi jim je do tega, če ni prisotne ljubezni. Fantje v večji meri odobravajo tak spolni odnos, saj se z izjavo strinja 45 % anketirancev, kar je 20 procentnih točk več, kot se z omenjenim stališčem strinjajo dekleta. Cramerjev koeficient kaže (0,283) na srednje močno do močno povezanost med spremenljivkama. Lahko rečem, da dekleta kar precej močno povezujejo spolni odnos z ljubeznijo ($\chi^2 = 136,947$, $p = 0,000$, $N = 1704$) in da se še vedno vedejo v okvirjih tradicionalnih norm dvojnega standarda, po katerih za žensko ni sprejemljiv spolni odnos brez emocionalne vključenosti. Pri fantih se zdi, da glede spolnosti veliko manj komplicirajo. Še posebej v najstniških letih fantje radi izkoristijo vsako priložnost, ki bi vodila v spolni odnos in seveda v nove spolne izkušnje. Bolj se jim zdi pomembno, da kot

prvo sploh pridejo do same priložnosti za spolni odnos, manj očitno pa se obremenjujejo s samo naravo spolnega razmerja, kar pa bolj sodi k nalogam deklet.

V nadaljevanju preverjanja podatkov bom iz analize stališč naredila preskok na analizo samih dejanj oziroma delovanja. Osredotočila se bom na podatke, ki se nanašajo na zvezo, in na same odnose v zvezi.

Graf 4. 2: Ali imaš trenutno kakšno stalno zvezo?

Pri vprašanju *Ali imaš trenutno kakšno stalno zvezo?* podatki v Grafu 4. 2 kažejo, da ima trenutno stalno zvezo oziroma stalnega partnerja 27 % fantov in 42 % deklet ($\chi^2 = 41,519$ $p = 0,000$, $N = 1709$). Sama sem pričakovala, da bo predvsem delež deklet, ki bodo imele v času anketiranja stalno zvezo, nekoliko višji. Cramerjev koeficient kaže na srednjo močno povezanost med spremenljivkama. Izhajala sem namreč iz predpostavke, da dekleta bolj kot fantje težijo k partnerski zvezi in da bo zato razlika v odstotkih še višja. Raziskave kažejo, npr. raziskovalno poročilo *Mladi in AIDS (1996)*, da so partnerji deklet v povprečju starejši (stari 20 let) in zato tudi bolj zreli kot njihovi vrstniki, kar naj bi vplivalo na oblikovanje resnejše oziroma stabilne zveze. Za njihove moške vrstnike sem pričakovala, da bodo energijo raje kot v partnersko zvezo vlagali v pridobivanje novih izkušenj in novih »trofej«, saj so bodo lahko zaradi svojih seksualnih izkušenj deležni občudovanja.

Tabela 4. 5: Če si predstavljaš, kako bo čez eno leto, kako verjetno je, da bosta takrat s fantom/dekletom še skupaj?

	Prav gotovo bova še skupaj	Verjetno bova še skupaj	Ni verjetno, da bi bila še skupaj	Gotovo ne bova več skupaj	Skupaj
Moški	27,4 %	48,4 %	16,3 %	7,9 %	100 %
Ženske	31,4 %	53,0 %	11,5 %	4,1 %	100 %
	$\chi^2 = 6,746, p = 0,080, V = 0,110, N = 553$				

Pri vprašanju *Če si predstavljaš, kako bo čez eno leto, kako verjetno je, da bosta takrat s fantom še skupaj?* večina fantov in deklet (skoraj polovica) meni oziroma ocenjuje, da bodo prihodnje leto »verjetno še skupaj« s svojim partnerjem, medtem ko je tistih, ki so v to gotovo prepričani, približno 30 %, pri čemer je delež deklet za nekaj odstotkov višji kot pri fantih. Pri fantih je malo višji odstotek tistih, ki ne verjamejo, oziroma zagotovo ne bodo več s svojim partnerjem. Kar se tiče bodočnosti zveze, večina deklet in fantov načrtuje, da bo ostala v že obstoječi partnerski zvezi. Sama sem pričakovala, da se bodo mnenja o obstoju zveze v prihodnosti med fanti in dekleti bolj razlikovala. Pričakovala sem namreč, da bodo fantje v večji meri menili, da naslednje leto ne bodo več v sedanji zvezi, saj sem izhaja iz domneve, da se fantje spuščajo v spolne odnose zaradi radovednosti, zbiranja izkušenj in dokazovanja, kar pa neka stalna partnerska zveza zagotovo ne ponuja. Razlogi za načrte fantov glede svoje zveze za prihodnost s sedanjim partnerjem so morda v tem, da pripisujejo partnerstvu vse večji pomen, da se v tem partnerstvu tudi verjetno dobro počutijo, da v njem vztrajajo in nenazadnje, kar sploh ni nepomembno, da ko smo enkrat v neki stabilni partnerski zvezi, ni potrebno vlagati toliko časa in energije, da bi sploh prišlo do spolnega odnosa, kot bi bilo to potrebno izven zveze.

Tabela 4. 6: V kakšen razmerju sta bila pri zadnjem spolnem odnosu?

	Stalni fant	Znanec, hotel/-a sem stalno zvezo	Znanec, nisem hotel/-a stalno zvezo	Priložnostni partner	Skupaj
Moški	50,1 %	7,5 %	18,8 %	23,6 %	100 %
Ženske	81,1 %	5,9 %	4,3 %	8,7 %	100 %
	$\chi^2 = 87,899, p = 0,000, V = 0,343, N = 748$				

Pri vprašanju, v kakšnem razmerju je bil/-a anketiranec/-ka pri zadnjem spolnem odnosu, je 81 % deklet ter 50 % fantov odgovorilo, da so imeli zadnji spolni odnos s svojim stalnim partnerjem, vseeno pa je delež deklet v primerjavi z deležem fantov, kar za 31 procentnih točk večji. Pri dekletih je zelo močno izražena partnerska orientacija, res pa je tudi, da je imela kar polovica vprašanih fantov zadnji spolni odnos s stalnim partnerjem. Vendar pa nadaljnji podatki pokažejo na pričakovane razlike. Te razlike med fanti in dekleti se pokažejo pri spolnem odnosu s *priložnostnim partnerjem* ter pri spolnem odnosu z *znancem, s katerim niso želeli stalne zveze*. Delež deklet v primerjavi z deležem fantov, ki so bili vključeni v tak spolni odnos, je občutno manjši. Očitno je, da dekleta (tudi po družbenih pričakovanjih) še vedno ne sprejemajo neosebni spolnih odnosov ali spolnih odnosov z neznanci (in se temu primerno tudi vedejo) v tolikšni meri, kot to počno fantje. Za fante ni nič narobe, če imajo spolne odnose brez obveznosti ali zgolj zaradi priložnosti, saj tudi okolica takšno vedenje tolerira, seveda pa bi bila dekleta za enako obnašanje deležna zgražanja in graje, češ da se to za dekleta ne spodobi. Zato ni čudno, da dekleta dajejo tolikšen poudarek na partnerstvo oziroma na stalne ljubeče zveze, saj je manj verjetno, da bodo za svojo spolno aktivnost v takšnem partnerstvu deležna negativnih odzivov iz svoje okolice.

Tabela 4. 7: Kaj si takrat (pri zadnjem spolnem odnosu) čutil/-a do nje/njega?

	Imel/-a sem ga zelo rada	Bil/-a sem zaljubljen/-a vanj/-o	Ljubil/-a sem ga/jo	Pravzaprav mi je bilo vseeno zanj/-o	Skupaj
Moški	28,5 %	21,8 %	28,2 %	21,5 %	100 %
Ženske	47,0 %	21,0 %	26,5 %	5,5 %	100 %
	$\chi^2 = 54,570, p = 0,000, V = 0,266, N = 771$				

Pri vprašanju, kaj je anketiranec/-ka pri zadnjem spolnem odnosu čutil/-a do svojega partnerja oziroma partnerice, podatki v Tabeli 4. 6 kažejo, da je 47 % deklet in skoraj 30 % fantov imelo svojega partnerja zelo radi. Podatki kažejo, da je imelo za kar 20 procentnih točk več deklet v primerjavi s fanti močnejša čustva do svojih partnerjev. Razlik pri odgovorih *Bil/-a sem zaljubljen/-a* in *ljubil/-a sem ga/jo* praktično ni. Razlike med spoloma se ponovno pojavijo pri brezosebnem odnosu, saj je bil delež fantov, ki do svoje partnerice niso ničesar čutili, občutno večji kot pri dekletih. Lahko rečem, da so tako fantje kot dekleta do svojega spolnega partnerja pri zadnjem spolnem odnosu gojili ljubezenska čustva, vendar pa so dekleta vseeno izražala močnejša čustva. Rezultati

kažejo, da dekleta močno povezujejo čustva in spolnost ter da še vedno ne sprejemajo neosebne spolnosti. Očitno tudi pri fantih čustva niso več tako nepomembna, vendar pa tudi ni nič narobe, če imajo spolni odnos z nekom, do katerega ničesar ne čutijo.

4. 5. 3 Tretja hipoteza: Povezanost spola s pobudo spolne aktivnosti, zavrnitvijo in spolno izkušnostjo.

Pri slovenskih najstnikih pričakujem, da so fantje pogosteje pobudniki spolne aktivnosti, težje zavrnejo spolni odnos in se imajo za bolj izkušene od svojih vrstnikov. Za dekleta pa pričakujem, da bodo v primerjavi s fanti v manjši meri podajala pobudo za spolno aktivnost, da bodo lažje zavrnila spolni odnos in se bodo imela za manj izkušene od svojih vrstnikov.

Tabela 4. 8: Kako preprosto je zate zavrniti spolne odnose?

	Zelo lahko	Lahko	Težko	Zelo težko	Skupaj
Moški	16,6 %	35,7 %	33,4 %	14,3 %	100%
Ženske	33,0 %	51,4 %	13,2 %	2,4 %	100 %
	$\chi^2 = 215,810$, $p = 0,000$, $V = 0,357$, $N = 1692$				

Od moškega se pričakuje, da ima močan spolni nagon, da je spolno aktiven ter da je pobudnik spolne aktivnosti. Podatki v tabeli 4. 8 kažejo, da je večini deklet zelo lahko oziroma lahko zavrniti spolne odnose. Na drugi strani pa je skoraj sedemkrat več fantov kot deklet, ki jim je zelo težko zavrniti spolne odnose. Tudi Cramerjev koeficient kaže na močno povezanost med spremenljivkama. Lahko rečem, da dekleta še vedno izpolnjujejo družbeno pričakovane norme, torej da je »zavrnitev« spolnega odnosa ženska naloga (Schwartz in Rutter 1998), kar se vidi tudi iz zgornjih rezultatov. Po drugi strani pa je nekako logično, da je za fante zavrnitev veliko težja, predvsem ker za njih velja, da imajo večja pričakovanja glede spolne intenzivnosti in naj bi bili zato tudi v večji meri pobudniki spolne aktivnosti.

Tabela 4. 9: Dekletom se je lažje odreči seksu kot fantom.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	30,3 %	26,2 %	19,1 %	24,4 %	100 %
Ženske	35,4 %	33,2 %	16,9 %	14,5 %	100 %
$\chi^2 = 32,612, p = 0,000, V = 0,139, N = 1693$					

Večina anketirancev tako fantov kot deklet se strinja, da se je dekletem lažje odreči seksu kot fantom. Presenečena sem, da je delež deklet, ki se s to trditvijo povsem strinjajo, še nekoliko višji kot pri fantih. Prav tako sem presenečena nad rezultatom, da več fantov kot deklet meni, da se je dekletem enako težko odreči seksu. Pričakovala sem, da se bodo dekleta v veliko manjši meri strinjala z zgornjo trditvijo, kot pa so potem pokazali rezultati. Razlogi za takšno prepričanje so verjetno v tem, da je v družbi še vedno močno zakoreninjeno prepričanje, da je moška sla nekontrolirana. Tudi raziskava Mooreove in Rosenthalove je pokazala, da spolno slo lahko kontrolira le 37 % moških, medtem ko so se strinjali, da spolno slo lahko kontrolira kar 87 % žensk (Moore in Rosenthal 1993: 93).

Tabela 4. 10: Kako ocenjuješ svoje seksualne izkušnje v primerjavi s svojimi vrstnicami/vrstniki?

	Imam manj izkušenj	Imam prav toliko izkušenj	Imam več izkušenj	Skupaj
Moški	29,5 %	60,0 %	10,5 %	100 %
Ženske	46,7 %	44,4 %	8,9 %	100 %
$\chi^2 = 54,617, p = 0,000, V = 0,180, N = 1680$				

Raziskave kažejo, da so glavni vir informacij o spolnosti njihovi vrstniki. Med najstniki obstaja prepričanje, da so njihovi vrstniki bolj spolno aktivni, kot so v resnici. Rezultati naših srednješolcev kažejo, da 60 % fantov meni, da imajo enako izkušenj kot njihovi vrstniki, medtem ko se s to trditvijo v primerjavi s fanti strinja za 15 procentnih točk manj deklet. Za 17 procentnih točk več deklet kot fantov meni, da imajo manj spolnih izkušenj v primerjavi s svojimi vrstniki. In več fantov kot deklet meni, da imajo več spolnih izkušenj. Tu sem celo pričakovala, da bo med dekleti in fanti večje odstopanje glede izkušenj. Podatki kažejo na družbeno predstavo in stališče o izkušenejših moških in manj izkušenih ženskah. Na tem mestu si lahko postavimo vprašanje, ali gre za dejansko manjšo stopnjo izkušenj pri dekletih ali pa dekleta enostavno ne priznajo vseh spolnih izkušenj, ker se bojijo presoje okolice. Ali morda fantje pretiravajo pri ocenjevanju svoje spolne

aktivnosti? Zato zgornje podatke oziroma odgovore sprejemam v okviru vpliva dvojnega standarda na dožemanje in doživljanje spolnosti.

Tabela 4. 11: Prevzem pobude pri prvem spolnem odnosu.

	Jaz	Partner	Oba	Skupaj
Moški	39,5 %	16,9 %	43,6 %	100 %
Ženske	5,1 %	56,2 %	38,7 %	100 %
	$\chi^2 = 213,759, p = 0,000, V = 0,489, N = 895$			

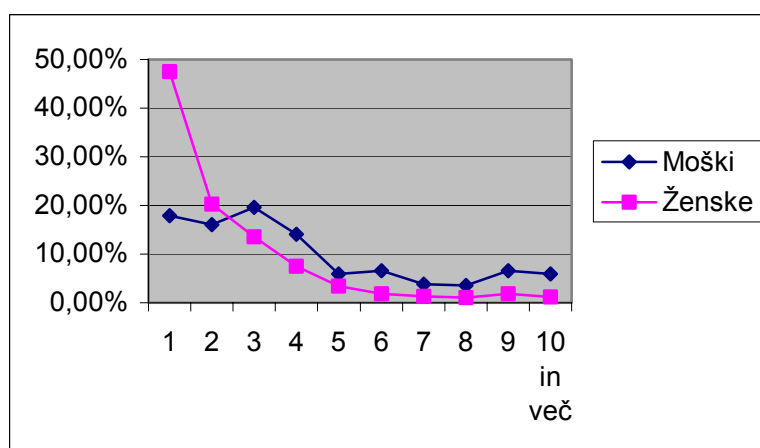
Kar se tiče prevzemanje pobude pri prvem spolnem odnosu, je večina anketirancev, tako moških kot žensk, ocenila, da sta pri prvem spolnem odnosu oba udeleženca podala pobudo za spolno aktivnost. Še vedno pa se kažejo močne razlike med spoloma. Medtem, ko je pri fantih skoraj 40 % samih podalo pobudo za spolno aktivnost, jih je bilo med dekletih takih kar osemkrat manj. Pri dekletih namreč pri prvem spolnem odnosu kot pobudniki še vedno prevladujejo fantje. Zopet lahko rečem, da je pobuda za spolni odnos »moška naloga«.

Tabela 4. 12: Prevzem pobude pri zadnjem spolnem odnosu.

	Jaz	Partner	Oba	Skupaj
Moški	27,4 %	17,4 %	55,2 %	100 %
Ženske	6,2 %	27,5 %	66,3 %	100 %
	$\chi^2 = 64,437, p = 0,000, V = 0,288, N = 779$			

Če pogledamo za primerjavo prevzema pobude pri zadnjem spolnem odnosu, vidimo, da se delež pobude obeh udeležencev v primerjavi s prvim spolnim odnosom poveča. Pri dekletih se občutno zniža pobuda partnerjev, vendar pa ne na račun njihove samostojne pobude. Tudi pri fantih je opaziti upad lastne pobude na račun pobude obeh partnerjev. Rezultati kažejo, da kljub spremembam, ki so se zgodile na področju spolnosti, dekleta še vedno čakajo na pobudo partnerja, oziroma zavzemajo pasiven položaj, kar se od ženske tudi pričakuje. V družbi je še vedno občutiti prepričanje, da za dekleta ni dobro, če kažejo preveliko zainteresiranost za spolno aktivnost, saj se to za dekleta namreč ne spodobi.

Graf 4. 3: Število spolnih partnerjev (frekvenčna porazdelitev)

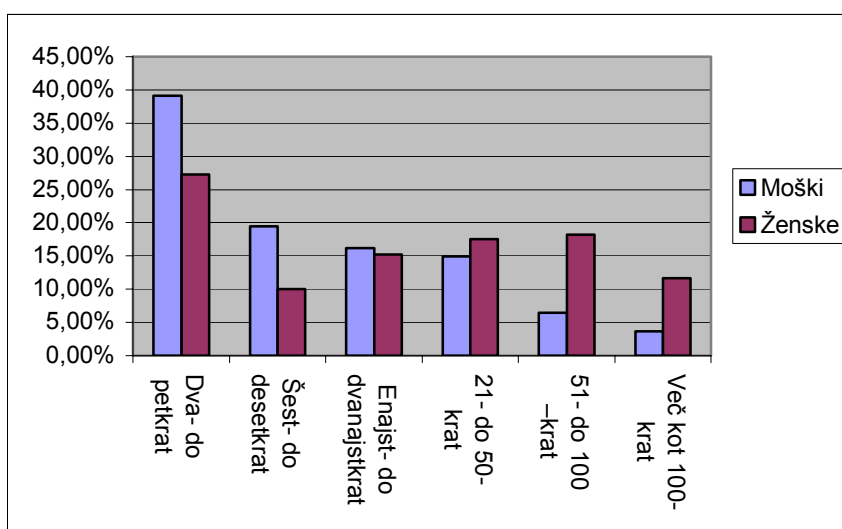
Podatki kažejo (Graf 4. 3), da je imelo večina deklet (47 %) enega spolnega partnerja, medtem ko je imela večina fantov (20 %) tri. 18 % fantov je imelo eno spolno partnerico, medtem ko jih je imelo dve 16 %. Delež deklet, ki so imela dva spolna partnerja, je 20 %, delež tistih, ki so jih imele tri, pa 14 %. Dekleta so kot največje število navedle 14 spolnih partnerjev. V povprečju so imela dekleta 2,4 spolne partnerje, standardni odklon pa je znašal 2,1. Pri fantih je največje število spolnih partneric 23. V povprečju so imeli fantje 4,2 spolnih partneric, standardni odklon pa je znašal 3,4. Če pogledamo za primerjavo še kumulativni prikaz odstotkov, (Tabela 4. 13) vidimo, da je imelo na primer 67 % deklet dva spolna partnerja, medtem ko je imelo 67 % fantov štiri. Vidimo lahko tudi, da je na primer 80 % vseh deklet imelo tri spolne partnerje, medtem, ko je 80 % fantov imelo šest spolnih partnerjev.

Tabela 4. 13: Število spolnih partnerjev (kumulativni prikaz)

Število partnerjev	Fantje	Dekleta
1	17,9 %	47,5 %
2	34,0 %	67,8 %
3	53,5 %	81,3 %
4	67,7 %	88,8 %
5	73,6 %	92,2 %
6	80,2 %	94,0 %
7	84,0 %	95,3 %
8	87,5 %	96,4 %
9	94,0 %	98,2 %
10	96,5 %	99,2 %
več	100 %	100 %

Podatki o številu spolnih partnerjev kažejo na razlike med spoloma glede delovanja na področju spolnosti. Kljub spremembam, ki so se zgodile na področju spolnosti, s strani družbe za ženske še vedno ni sprejemljivo, da imajo veliko število spolnih partnerjev in prav tako se od njih še vedno pričakuje seksualna lojalnost. Sicer tudi druge raziskave kažejo, da si moški želijo večjo raznolikost pri številu spolnih partnerjev. Tudi pri idealnem številu partnerjev v vse življenjskem obdobju so ženske v povprečju navedle nižjo številko kot moški (Schwartz in Rutter 1998).

Graf 4. 4: Število spolnih odnosov

Večina fantov in deklet je imelo spolne odnose dva do petkrat. Vendar pa nadaljnji podatki ($\chi^2 = 48,582$, $p = 0,000$, $N = 635$) kažejo, da imajo dekleta v nasprotju s fanti več spolnih odnosov. Cramerjev koeficient kaže med spremenljivkama na srednje močno povezanost. Razlog je verjetno v naravi partnerske zveze. Kot smo videli, dekleta v večji meri stremijo k stalni partnerski zvezi, narava take zveze pa jim nudi, da imajo pogostejše spolne odnose, fantje pa bolj težijo k priložnostnim zvezam, kjer pa intenziteta spolnih odnosov ne more biti tako visoka kot v stalni partnerski zvezi, saj priložnostne zveze od nas zahtevajo več časa predvsem v tem smislu, da se sploh oblikuje. Tako nekako prihaja do paradoksa, da imajo fantje več spolnih partnerjev, vendar manj spolnih odnosov, medtem ko imajo dekleta manj spolnih partnerjev, vendar pa več spolnih odnosov.

5 Zaključek

V diplomski nalogi sem na kratko predstavila razlike in podobnosti med spoloma, ki obstajajo na področju spolnosti. Pri tem sem se osredotočila na vpliv in sprejemanje kulturnih norm, ki veljajo za posamezen spol, saj ravno kulturne norme določajo, katero vedenje je za določen spol primerno. Ker so se na področju spolnosti zgodile velike spremembe glede pričakovanj in navad, me je zanimalo, ali se slovenski srednješolci in srednješolke še vedno vedejo po družbenih pričakovanjih – dvojnih moralnih standardih.

Na podlagi preverjanja prve hipoteze sem ugotovila, da tudi slovenska dekleta in fantje še vedno sprejemajo dvojne moralne standarde, kar kasneje vpliva tudi na samo delovanje v spolnosti. Ugotovila sem namreč, da dekleta in fantje ocenjujejo, da se od deklet v nasprotju s fanti še vedno pričakuje manjša spolna aktivnost, oziroma da bodo v primerjavi s fanti dekleta manj spolno izkušena. Izkušnje z različnimi partnerji za dekleta še vedno niso sprejemljiva, kot so sprejemljive za fante, in da je spolna aktivnost za dekleta še vedno najbolj sprejemljiva v partnerskem odnosu. Narava partnerskega odnosa in seveda družbena pričakovanja pa so verjetno tudi razlog, da dekleta v primerjavi s fanti (v večji meri) ne odobravajo varanja.

Pri ocenjevanju stališč okolja oziroma »pomembnih drugih« podatki pokažejo, da so slovenskim fantom in dekletom bližje stališča svojih vrstnikov, kot stališča njihovih staršev. Vendar pa stališča matere in očeta ocenjujejo različno. Fantje in dekleta menijo, da so jim bližje stališča matere. Anketiranke in anketiranci tudi ocenjujejo, da so skupaj s svojimi vrstniki do stališč bolj tolerantni in liberalni kot njihovi starši.

Pri preverjanju druge hipoteze ugotavljam, da dekleta v primerjavi s fanti spolnost v večji meri povezujejo s čustvi, se kažejo tudi v analizi podatkov slovenskih dijakinj in dijakov. Tudi kar se tiče partnerstva ima trenutno več deklet kot fantov stalno zvezo. Vendar pa tisti (tako fantje kot dekleta), ki so trenutno v partnerski zvezi, v večini načrtujejo nadaljevanje zveze. Lahko rečem, da tudi slovenski fantje dajejo vse več poudarka na stalne in ljubeče zveze, tako da so razlike na tej točki postale manjše. Vendar pa vseeno še vedno prihaja do precejšnjih razlik med spoloma glede spolnosti s priložnostnimi partnerji brez čustev, v

katero se vključujejo predvsem fantje, kjer si lahko naberejo izkušnje brez večjih obveznosti in odgovornosti.

Čeprav raziskave kažejo, da dekleta vse pogosteje podajajo pobudo za spolno aktivnost, pri preverjanju tretje hipoteze ugotavljam, da slovenska dekleta še vedno čakajo na pobudo spolnega partnerja ali pa se za spolno aktivnost odločita skupaj s partnerjem. Zdi se, da se dekletom še vedno ne zdi primerno, da bi pokazale preveliko zainteresiranost za spolno aktivnost, saj slovenska dekleta v primerjavi s fanti lažje zavrnejo spolni odnos ali se mu odrečejo. Kar se tiče ocen izkušenosti v primerjavi z vrstniki, se je pri fantih po pričakovanjih izkazalo, da se imajo za bolj izkušene od svojih vrstnikov, dekleta pa manj. Tudi glede števila spolnih partnerjev so fantje v primerjavi z dekleti navedli večje število, vendar pa se izkaže, da večje število spolnih partnerjev ne pomeni tudi večjega števila spolnih odnosov. Podatki namreč pokažejo, da imajo dekleta kljub manjšemu številu spolnih partnerjev več spolnih odnosov kot njihovi moški vrstniki. Razlog za to pa je naj verjetneje sama narava partnerske zveze, saj stalne zveze v primerjavi s priložnostnimi nudijo večjo intenziteto spolnih odnosov.

V celotni nalogi sem med spoloma ugotavljala razlike v doživljanju spolnosti in njenem vedenju. Razlike med spoloma so. Lahko bi rekla, da se slovenski fantje skušajo vesti po pričakovanjih »pravega moškega«, od katerega se pričakuje, da ima močan spolni nagon, je spolno aktiven in je seveda pobudnik spolne aktivnosti. Pri dekletih pa se še naprej kaže močna povezanost spolnosti z ljubeznijo oziroma s čustvi. Na tem mestu, bi se lahko strinjala z mnenjem Verhaeghe (2002), ki pravi, da so moški usmerjeni v svoj falus, ženske pa v razmerje. Razlog za ohranjanje teh razlik je različna socializacija, v kateri ponotranjimo (tradicionalne) spolne razlike in dvojne moralne standarde, ki veljajo v družbi in s katerimi se kontrolira seksualnost.

Vovkova (2001) na podlagi svojih podatkov ironično nakaže smer nadaljnjega razvoja, kjer naj bi imeli fantje pravico do izkušenj, dekleta pa do zvestobe. Za takšno razmišljanje obstaja nekaj razlogov, tudi podatki iz moje naloge kažejo, da še vedno ne moremo govoriti o enakosti med spoloma na področju spolnosti. Vendar pa je situacija veliko bolj zapletena. Res je, da med spoloma še vedno prihaja do razlik glede vrednot in samega spolnega delovanja, vendar pa hkrati prihaja tudi sprememb.

Schmidt (2003) ugotavlja, da so moški seksualnost precej feminizirali, ljubezenski odnos pa je bolj vključen v seks kot nekoč. Prav tako v današnjih generacijah mladi moški skupaj s svojo partnerko iščejo skupno definicijo seksualnosti. Tudi drugi podatki kažejo, da postaja seksualno obnašanje fantov in deklet vse bolj podobno. Znižuje se starost deklet pri prvem spolnem odnosu, pa tudi glede števila partnerjev je vse manj razlik. Fantje pa v primerjavi s preteklostjo vse bolj povezujejo spolnost in čustva. Seveda ne moremo prezreti, da je moška in ženska seksualnost še vedno drugačna, vendar pa se postopoma pomika proti skupnemu centru.

6 Literatura

- Adams, Gullotte, Markstrom – Adams (1994): Adolescent Life Experiences. Pacific Grove: Brooks/Cole publishing company.
- Bauman, Zygmunt (1999): On Postmodern Uses of Sex. V: Featherstone, M.: Love & Eroticism. Sage Publications, Londaon. Str. 19-34.
- Bernik, Ivan, Godina, Vesna V. in Hlebec, Valentina (1996): Mladi in Aids (raziskovalno poročilo). FDV, Ljubljana.
- Bovet, Theodor (1977): Mladi, seks, ljubezen. Mohorjeva družba, Celje.
- DeLamater, J. in J. Shibley Hyde (1998): »Essentialism vs. Social constructionism in the study of human sexuality«. The Journal of Sex Research, 35, 1, Str. 10-18.
- Ferligoj, Anuška (1994): Osnove statistike na prosojnicah. Samozaložba Zenelj Batgelj, Ljubljana.
- Giddens, Anthony (2000): Preobrazba intimnosti. Založba *cf., Ljubljana.
- Haralambos, Michael (1999): Sociologija: Teme in pogled. DZS, Ljubljana.
- Kammeyer, Kenneth C.W., Ritzer, George, Yetman, Norman R. (1997): Sociology (Experiencing Changing Societies). Allyn and Bacon, Boston.
- Kimmel, Michael S. (2000): The Gendered Society. Oxford University Press, New York.
- Košiček, Marijan (1986): Spolnost. Cankarjeva založba, Ljubljana.

- Laumann, Edward O., Gagnan, John H., Michael, Robert T., Michaels, Stuart (1994): The Social organization of Sexuality – Sexual Practices in the United States. The University of Chicago Press, Chicago in London.
- Marsh, Ian (1996): Making Sense of Society: An Introduction to Sociology, Longman, London and New York.
- Moore, Susan, Rosenthal, Doreen (1993): Sexuality in Adolescence. London, London in New York.
- Moore, Stephen (1994): Socializacija: ključni pojmi in dejstva. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Musek, Janek (1995): Ljubezen, družina, vrednote. Educy, Ljubljana.
- Schmidt, Gunter, Klusmann, Dietrich, Zeitzschel, Uta, and Lange, Carmen (1994): »Changes in Adolescents' Sexuality between 1970 and 1990 in West Germany«. Archives of Sexual behaviour. Volume 23, No. 5, 489-513.
- Schmidt, Gunter (2003): »Seks dela svet prijaznejši«. Delo, 45, 112, str. 20-21.
- Schwartz, Pepper in Rutter, Virginia (1998): The Gender of Sexuality. Pine Forge Press, Thousand Oaks, London, New Delhi.
- Ule, Mirjana N. (1993): Psihologija vsakdanjega življenja. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Verhaeghe, Paul (2002): Ljubezen v času osamljenosti: trije eseji o gonu in želji. Obris, Ljubljana.
- Vovk, Martina (2001): Spolno odraščanje. Diplomaska naloga. FDV.
- Žlebenik, dr. Leon (1975): Psihologija otroka in mladostnika III. Adolesenca in mladost. DZS, Ljubljana.

7 Priloge

A Priloga prve hipoteze

Sedaj te prosim, da se opredeliš do navedenih trditev. Prekrižaj številko, ki najbolje odraža tvoje mnenje, mnenje tvojih prijateljev in tvojih staršev. Pri čemer pomeni:

- 1- povsem se strinjam
- 2- strinjam se, a ne povsem
- 3- se ne strinjam, a ne povsem
- 4- sploh se ne strinjam

Vprašanje A. 1: Dekleta/fantje moje starosti naj ne bi imela/-i spolnih odnosov.

povsem se strinjam	1 2 3 4	sploh se ne strinjam
moji prijatelji se povsem strinjajo	1 2 3 4	se sploh ne strinjam
moja mama se povsem strinja	1 2 3 4	se sploh ne strinja
moj oče se povsem strinja	1 2 3 4	se sploh ne strinja

Vprašanje A. 2: Dekleta/fantje moje starosti naj bi imeli/-e izkušnje z različnimi partnerji.

povsem se strinjam	1 2 3 4	sploh se ne strinjam
moji prijatelji se povsem strinjajo	1 2 3 4	se sploh ne strinjam
moja mama se povsem strinja	1 2 3 4	se sploh ne strinja
moj oče se povsem strinja	1 2 3 4	se sploh ne strinja

Vprašanje A. 3: Če dekleta/fantje moje starosti z nekom spijo, naj bo to le nekdo, s katerim so že dolgo skupaj.

povsem se strinjam	1 2 3 4	sploh se ne strinjam
moji prijatelji se povsem strinjajo	1 2 3 4	se sploh ne strinjam
moja mama se povsem strinja	1 2 3 4	se sploh ne strinja
moj oče se povsem strinja	1 2 3 4	se sploh ne strinja

Vprašanje A .4: Če ima neko dekle/fant z nekom trajnejši odnos in ob tem kdaj pa kdaj spi z drugimi fanti/dekleti, je to v redu.

povsem se strinjam	1 2 3 4	sploh se ne strinjam
moji prijatelji se povsem strinjajo	1 2 3 4	se sploh ne strinjam
moja mama se povsem strinja	1 2 3 4	se sploh ne strinja
moj oče se povsem strinja	1 2 3 4	se sploh ne strinja

B Priloga prve hipoteze

Tabela B. 1: Opredele svoje mnenje: Dekleta/fantje moje starosti naj ne bi imela spolnih odnosov.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	19,95 %	11,48 %	13,80 %	54,75 %	100 %
Ženske	13,03 %	16,50 %	21,88 %	48,56 %	100 %
	$\chi^2 = 38,677, p = 0,000, V = 0,151, N = 1698$				

Tabela B. 2: Opredele mnenje prijatelja: Dekleta/fantje moje starosti naj ne bi imela spolnih odnosov.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	23,51 %	12,24 %	14,06 %	50,18 %	100 %
Ženske	15,00 %	16,35 %	20,17 %	48,46 %	100 %
	$\chi^2 = 29,418, p = 0,000, V = 0,134, N = 1638$				

Tabela B. 3: Opredele mnenje matere do stališča: Dekleta/fantje moje starosti naj ne bi imela spolnih odnosov.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	18,47 %	26,96 %	28,08 %	26,46 %	100 %
Ženske	19,84 %	29,27 %	29,89 %	20,72 %	100 %
	$\chi^2 = 9,179, p = 0,057, V = 0,076, N = 1597$				

Tabela B. 4: Opredele mnenje očeta do stališča: Dekleta/fantje moje starosti naj ne bi imela spolnih odnosov.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	19,92 %	20,55 %	26,39 %	33,12 %	100 %
Ženske	25,32 %	26,10 %	26,49 %	21,81 %	100 %
	$\chi^2 = 30,288, p = 0,000, V = 0,139, N = 1558$				

Tabela B. 5: Opredeli svoje mnenje do izjave: Punce/fantje moje starosti naj bi imeli izkušnje z različnimi partnerji/partnerkami.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	32,27 %	25,00 %	18,30 %	24,41 %	100 %
Ženske	10,10 %	22,86 %	26,83 %	40,19 %	100 %
	$\chi^2 = 143,827, p = 0,000, V = 0,292, N = 1683$				

Tabela B. 6: Opredeli mnenje prijatelja do izjave: Punce/fantje moje starosti naj bi imeli izkušnje z različnimi partnerji/partnerkami.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	36,49 %	26,14 %	20,22 %	17,13 %	100 %
Ženske	15,69 %	28,05 %	33,35 %	22,99 %	100 %
	$\chi^2 = 100,289, p = 0,000, V = 0,249, N = 1620$				

Tabela B. 7: Opredeli mnenje matere do izjave: Punce/fantje moje starosti naj bi imeli izkušnje z različnimi partnerji/partnerkami.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	16,24 %	17,50 %	25,31 %	40,93 %	100 %
Ženske	11,32 %	12,57 %	16,72 %	59,37 %	100 %
	$\chi^2 = 54,266, p = 0,000, V = 0,185, N = 1589$				

Tabela B. 8: Opredeli mnenje očeta do izjave: Punce/fantje moje starosti naj bi imeli izkušnje z različnimi partnerji/partnerkami.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	19,51 %	18,10 %	27,47 %	34,91 %	100 %
Ženske	13,42 %	9,77 %	14,34 %	62,45 %	100 %
	$\chi^2 = 119,935, p = 0,000, V = 0,279, N = 1546$				

Tabela B. 9: Opredeli svoje mnenje do izjave: Če punce/fantje moje starosti spijo z nekom, naj bo to le nekdo, s katerim so že dolgo skupaj.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	45,73 %	21,28 %	14,15 %	18,83 %	100 %
Ženske	62,17 %	21,24 %	10,62 %	5,96 %	100 %
	$\chi^2 = 81,682, p = 0,000, V = 0,220, N = 1693$				

Tabela B. 10: Opredeli mnenje prijatelja do izjave: Če punce/fantje moje starosti spijo z nekom, naj bo to le nekdo, s katerim so že dolgo skupaj.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	31,56 %	27,62 %	18,49 %	22,31 %	100 %
Ženske	37,28 %	34,56 %	18,88 %	9,25 %	100 %
	$\chi^2 = 53,934, p = 0,000, V = 0,182, N = 1621$				

Tabela B. 11: Opredeli mnenje matere do izjave: Če punce/fantje moje starosti spijo z nekom, naj bo to le nekdo, s katerim so že dolgo skupaj.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	56,06 %	18,18 %	13,38 %	12,37 %	100 %
Ženske	73,34 %	10,88 %	7,75 %	8,01 %	100 %
	$\chi^2 = 52,271, p = 0,000, V = 0,181, N = 1591$				

Tabela B. 12: Opredeli mnenje očeta do izjave: Če punce/fantje moje starosti spijo z nekom, naj bo to le nekdo, s katerim so že dolgo skupaj.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	49,16 %	22,07 %	14,76 %	19,99 %	100 %
Ženske	74,02 %	11,16 %	6,23 %	8,57 %	100 %
	$\chi^2 = 103,417, p = 0,000, V = 0,258, N = 1549$				

Tabela B. 13: Opredeli svoje mnenje do izjave: Če ima neko dekle/fant z nekom trajnejši odnos in ob tem kdaj pa kdaj spi z drugimi fanti/dekleti je to v redu.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	15,82 %	11,37 %	20,63 %	52,00 %	100 %
Ženske	4,77 %	4,29 %	10,14 %	80,78 %	100 %
	$\chi^2 = 159,128, p = 0,000, V = 0,307, N = 1691$				

Tabela B. 14: Opredeli mnenje prijatelja do izjave: Če ima neko dekle/fant z nekom trajnejši odnos in ob tem kdaj pa kdaj spi z drugimi fanti/dekleti je to v redu.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	20,09 %	17,01 %	31,19 %	31,68 %	100 %
Ženske	5,94 %	10,39 %	28,96 %	54,70 %	100 %
	$\chi^2 = 125,512, p = 0,000, V = 0,278, N = 1619$				

Tabela B. 15: Opredeli mnenje matere do izjave: Če ima neko dekle/fant z nekom trajnejši odnos in ob tem kdaj pa kdaj spi z drugimi fanti/dekleti, je to v redu.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	9,64 %	6,89 %	10,15 %	73,30 %	100 %
Ženske	5,75 %	2,62 %	4,25 %	87,37 %	100 %
	$\chi^2 = 52,351, p = 0,000, V = 0,223, N = 1598$				

Tabela B. 16: Opredeli mnenje očeta do izjave: Če ima neko dekle/fant z nekom trajnejši odnos in ob tem kdaj pa kdaj spi z drugimi fanti/dekleti, je to v redu.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	9,96 %	8,81 %	12,38 %	68,83 %	100 %
Ženske	5,83 %	2,33 %	5,05 %	86,77 %	100 %
	$\chi^2 = 77,388, p = 0,000, V = 0,223, N = 1554$				

C Priloga druge hipoteze

Vprašanje C. 1: Če je dekletu/fantu do tega, da bi spal/-o s kakšnim moškim/žensko, naj to naredi, četudi ga/je ne ljubi.

povsem se strinjam

1 2 3 4

sploh se ne strinjam

Vprašanje C. 2: Ali imaš trenutno kakšno stalno zvezo?

- Ja. (Prosim, nadaljuj z vprašanjem št. 3.)
- Ne.

Vprašanje C. 3: Če si predstavljaš, kako bo čez eno leto, kako verjetno je, da bosta takrat s fantom/dekletom še skupaj?

- Prav gotovo bova še skupaj.
- Verjetno bova še skupaj.
- Ni verjetno, da bi bila še skupaj.
- Gotovo ne bova več skupaj.

Vprašanje C. 4: V kakšnem razmerju sta bila takrat?

- zaročena
- stalni/-o fant/dekle
- znanec/znanka, hotel/-a sem stalno zvezo
- znanec/znanka, nisem hotel/-a stalne zveze
- priložnostni partner/partnerka
- drugo

Vprašanje C. 5: Kaj si takrat čutil/-a do njega?

- Imel/-a sem ga/jo zelo rad/-a.
- Bil/-a sem zaljubljen/-a vanj/-o.
- Ljubil/-a sem jo/ga.
- Pravzaprav mi je bilo vseeno zanj/-o.
- Do nje/njega sem čutil/-a skoraj odpor.

D Priloga druge hipoteze

Tabela D. 1: Če je dekletom do tega, da bi spala s kakšnim moškim, naj to naredijo, četudi ga ne ljubijo.

	Povsem se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam	Skupaj
Moški	23,3 %	21,6 %	24,7 %	30,4 %	100 %
Ženske	7,6 %	17,1 %	20,2 %	55,1 %	100 %
	$\chi^2 = 136,947, p = 0,000, V = 0,283, N = 1704$				

Tabela D. 2: Ali imaš trenutno kakšno zvezo?

	Da	Ne	Skupaj
Moški	27,1 %	72,9 %	100 %
Ženske	41,9 %	58,1 %	100 %
	$\chi^2 = 41,519, p = 0,000, V = 0,156, N = 1709$		

E Priloga tretje hipoteze

Vprašanje E. 1: Kako preprosto je zate zavrniti spolne odnose? Zame je to:

- zelo lahko
- lahko
- težko
- zelo težko

Vprašanje E. 2: Dekletom se je lažje odreči seksu kot fantom.

povsem se strinjam 1 2 3 4 sploh se ne strinjam

Vprašanje E. 3: Kako ocenjuješ svoje seksualne izkušnje v primerjavi s svojimi vrstnicami/vrstniki?

- imam manj izkušenj kot večina mojih vrstnic/vrstnikov
- imam prav toliko izkušenj kot večina mojih vrstnic/vrstnikov
- imam več izkušenj kot večina mojih vrstnic/vrstnikov

Vprašanje E. 4: Če zdaj pogledaš nazaj, kdo je takrat prevzel pobudo?

- jaz
- on
- oba enako

Vprašanje E. 5: Kdo je dal pobudo za spolne odnose?

- jaz
- on
- oba enako

Vprašanje E. 6: S koliko fanti/moški (dekleti/ženskami) si spal/-a vsega skupaj?

S _____(kolikimi?)

Vprašanje E. 7: Kolikokrat misliš, da si imel/-a s temi fanti/moški (dekleti/ženskami) spolne odnose?

- dva- do petkrat
- šest- do desetkrat
- enajst- do dvajsetkrat
- 21- do 50-krat
- 51- do 100-krat
- več kot 100-krat

F Priloga tretje hipoteze

Tabela F. 1: S koliko fanti/moški, dekleti/ženskami si spal/-a vsega skupaj?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 in več	Skupaj
Moški	17,9 %	16,0 %	19,6 %	14,1 %	6,0 %	6,5 %	3,8 %	3,5 %	6,5 %	5,9 %	100 %
Ženske	47,5 %	20,3 %	13,5 %	7,5 %	3,4 %	1,8 %	1,3 %	1,0 %	1,8 %	1,9 %	100 %
$\chi^2 = 109,950, p = 0,000, V = 0,382, N = 753$											

Tabela F. 2: Kolikokrat misliš, da si imel/-a s temi dekleti/ženskami, fanti/moški spolne odnose?

	1- do 5-krat	6- do 10-krat	11- do 20-krat	21- do 50-krat	51- do 100-krat	Več kot 100-krat	Skupaj
Moški	39,1 %	19,6 %	16,2 %	15,0 %	6,4 %	3,7 %	100 %
Ženske	27,3 %	10,1 %	15,3 %	17,5 %	18,2 %	11,7 %	100 %
$\chi^2 = 48,582, p = 0,000, V = 0,277, N = 635$							